

HOZZÁSZÓLÁS

A ZSINATI
TÖRVÉNYJAVASLATHOZ.

CSAK PAPOK SZÁMÁRA.

---

164. 029

A FELCSIKI ESPERESI KERÜLET 1913. ÉVI
MÁJUS 3-IKI GYŰLÉSÉBEN FELOLVASTA

Dr. KÁSZONYI ALAJOS

PLEBÁNOS

ZSINATELŐKÉSZITŐ BIZOTTSÁGI TAG.

164. 029

Főtisztelendő Koronagyűlés!

Midőn a tervezett zsinaton tárgyalandó és szentesítendő egyházmegyei törvényjavaslatokat hozzászólás végett kezünkhöz vettük, talán mindannyian sűrű egymásutánban tettük fel magunknak a legváltozatosabb kérdéseket. Ez volna hát az a vérmes reményekkel és széles alapokon megindított mű, amely négy évig általános közfigyelem és várakozás mellett világra jönni készülődött? Ez volna az egyházmegyei papság azon szent törvénykönyve, a melyre a papság a zsinaton ünnepélyes esküt fog letenni, hogy a jövőben szivét, szemét, kezét és szellemét rajta tartva, minden lelkipásztori működésében és szent ténykedésében azon, mintegy elkerülhetetlen mesgyén fog előre haladni? Az öreg és fiatal lelkipásztoroknak, midőn Krisztus ügyéért apostoli munkára indulnak, ez lesz-e az utba igazító irányító ama tengeren, melyre sokszor vigasztalólag és bátorítólag csupán az égre felbukkanó nap löveli sugarait? Ez lesz-e az Ur által számunkra kijelölt missióterületen ama tilalomfa, vagy ama tízparancsolatos kőtábla, amelynek birtokában a pap arca felderül, amelynek előmutatására a nép szava lecsendesül, felede szokásit elhagyja Izrael s egyháztörvényellenes kíváncsalmaival eltekint?

Nem hiányzanak-e ezen törvényjavaslatból éppen azon pontok, azon intézkedések, az előkészítőbizottság

figyelmét nem kerülték-e ki éppen azon körülmények, a melyekre nézve egyetemlegesen egyházmegyénk és hiveink érdekében, a hitélet fejlesztése, az Ige hirdetése, a kegyelem eszközeinek kiszolgáltatása, a mi saját belső- és külsőéletünk érdekében — az egyház egyetemes törvényeinek keretén belül — módosításokat, pótlásokat, javításokat, részleges egyházmegyei törvényeket vártunk? Szentesítik-e az új egyházmegyei szabályok a megye különféle hitközségeiben divó régi és eddig megtört szokásokat, vagy erőlyesen törlik? Hoznak-e némi egyszerűsítést az adminisztrációban? Teremtenek-e a szertartások nyelvében, a délelőtti és délutáni istentiszteletekben, vasárnapi és ünnepi teendőkben minden hitközségen keresztül lehető egyöntetűséget és egyformaságot? Megvédik-e a lelkipásztort jogaiban hiveivel s netán méltatlan támadásokkal szemben és feltüntetik-e a botlásaiban reá várakozó jogorvoslatokat? Magukban foglalják-e a csaknem egy század óta megjelent és egyházmegyénket érintő pápai és püspöki rendeleteket a törvény szokásos formája szerint; magukban foglalják-e legalább a kegyelmes püspök urunk uralkodása alatt kiadott és áldásos szellemétől áthatott legujabb főpásztori intézkedéseket?

Ez és ezekhez hasonló kérdések feltétele után, ha figyelmesen áttanulmányoztuk az előttünk fekvő egyházmegyei szabályrendeleteket, bizonyosan meg is adtuk reájuk a magunk feleletét hol irgalmasan, hol irgalmatlanul, hol meggondolva, hol hamarosan. Jelen tárgyalásunk során azonban, midőn a zsinati ügymenet előírása és kegyelmes püspökatyánk meghagyása folytán kezünkbe adatott az olló, mód és alkalom engedett arra, hogy hozzászóljunk, beveendő kívánalmainknak kifejezést adjunk, *a több szem többet lát elve alap-*

ján tapasztalatainkat a törvényjavaslatok praktikus értékének fokozása szempontjából értékesítsük: ítéletünket és javaslatainkat elhamarkodni nem szabad. Hogy tévedés, túlzás, a disciplina, az egyházi fegyelem fogalmából és a jogköréből való kilépés és más területekre való elkalandozás részünkről meg ne törjénjék, szigoruan tekintetbe kell vennünk:

1. hogy ha nem volt könnyű feladat az élő lexikonnak, Forster Jánosnak egy pár gyenge segéddel összehalmozni az egyházmegyei zsinatnak óriási anyagát, épügy nem volt könnyű feladat a kegyelmes püspök úrnak és az előkészítő pótbizottságnak a gazdagon felhalmozott buzából a vetésre való szemeket kiválogatni. A liturgia körébe át nem csapni, a modernizmus izét kikerülni, az egyetemes egyház törvényeit nem sérteni, az egyház jogait a polgári törvények mellett érvényre emelni (mint pl. a házasságnál), nem rubrikából álló Directoriumot adni a papság kezébe, hanem tárgyilagosan és kimérten megmaradni a zsinatnak tárgyában, az egyház fegyelmi jogkörben, nem volt könnyű feladat. Tekintetbe kell vennünk:

2. hogy ez nem az utolsó és talán nem száz évre szóló zsinat. Bár a jelen törvényjavaslatban nincs felvéve és kimondva, de a most nagyjában letett alapokra támaszkodva, hihető, szükséges és már könnyen eszközölhető, hogy minden évben lehetőleg a lelki gyakorlatokkal kapcsolatban, zsinati gyűlés tartassék. Ha tehát most a zsinati törvényekben hiányokat észlelünk, ha talán úgy tűnik fel szemünkben mintegy vázlat, a mely sokat kíván a tökéletes kiépülésig: reményünk lehet aziránt, hogy a következő zsinatok és a zsinat által választandó állandó zsinati bizottság évről-évre pótolni fogja a mutatkozó hiányokat, töké-

letesíteni fogja a megkezdett művet, megteszi időről időre szükségesnek és hasznosnak mutatkozó javaslatait. Tekintetbe kell vennünk :

3. hogy egyházi disciplinánk és ügyünk a rég mult idők óta több oldalról el volt hanyagolva, jogaink és kötelességeink körül régóta, 1822-től fogva nem tekintettünk szét, hitéletünk már csak a legujabb korban lábrakapott mozgalmak és átalakulások által is többféleképpen befolyásoltatott, többféle s igen érzékeny sebekből vérzünk. Valamennyi ügyünket egyszerre egy csapásra korrigálni, valamennyi érdekeinket egyszerre törvénykönyvelni, valamennyi ujitásokat a hitéletben egyszerre átültetni, valamennyi sebünket egyszerre vágni és gyógyítani annyi leti volna, mint az ügy korai halálát okozni. De végre is előttünk fekszik a törvényjavaslat, nem vagyunk elzárva tőle, hozzáférhetünk, hozzátehetünk vagy az elvételre javaslatot tehetünk. Kegyelmes főpásztorunk a zsinattartás ügymenetébe befolyást enged és ezzel azt akarja, hogy a zsinat sikeréhez és a zsinat által tervezett hitélet fellendítéséhez hozzájáruljunk, kötelességeink és jogaink megállapítása és kodifikálása közben vele együtt munkálkodjunk, törvényhozó jogát egyidőre a mi kezünkbe teszi le és engedi, hogy mi magunk mondjuk ahol fáj, ahol éget.

A feltett számos kérdésekre tehát és a zsinat iránt magamban is ápoltt nagy várakozásokra így adtam meg a feleletet magamnak. Most pedig kerületünk szeretett főnöke megengedvén, hogy koronagyűlésünkön hozzászolgjak és a kerület szerény véleményének kifejezést adjak, kedves paptestvéreimnek, püspök úrnak, az előkészítő pótbizottságnak a következő pontokra **vagyok** bátor nagybecsű figyelmét felhívni.

III. A. 5. §.

Elrendeli, hogy minden felszentelt pap, ki a lelkipásztorkodás terére küldetik, vagy ottan alkalmazást nyerni óhajt, zsinatvizsgát tegyen, azaz plebánosi vizsgának vesse alá magát. Régi rendelet ez, melyet sohase lehetett eléggé hangsúlyozni és sürgetni. S mégis alig van egyházi törvény, mely annyiszor szenvedett volna csorbát, mint éppen ez. Jól tudjuk mindannyian és előre látjuk, hogy a mi törvényjavaslatunk is, ha a tridenti szt. zsinat idevonatkozó rendeletét némi sanctióval ki nem egészítjük, a jövőben is teljesen hatálytalan fog maradni, a zsinatvizsga nélküliek száma szaporodik és a plébániák tovább is betöltetnek. Pedig biztosítom reményteljes fiatal barátaimat, hogy a zsinat vizsgának magában véve számtalan előnye van. Határozottan tekintélyt kölcsönöz, a papi hivatás iránti szeretetet fokozza, minden egyházi munkakörben ott-honosságra segít, az egyes ügyekben biztos fellépést és határozottságot ad, s legfőképen az egyházas érületet fokozza, felmerülő kérdésekben és kázusokban hozzászólási készséget, a szó és a toll hatalmához hajlandóságot olt a vénákba. Haszna igaz kevés van, mert általában plebánosi vizsga nélkül is az eddigi tapasztalat szerint bármely parochiát el lehet nyerni. Miként ugyanis az egész világon, ugy nagyterjedelmű egyházmegyénkben is paphiány van, zsinatvizsgás és nem zsinatvizsgás papok között, mikor egy javadalom betöltésére kerül a sor, válogatni nem lehet! S mivel a hivek lelkipásztor nélkül nem maradhatnak, mivel a megüresedett állást be kell tölteni, a főpásztori hatóság a tridenti zsinat rendelete ellenére is zsinatvizsgátlan lelkészeket kénytelen alkalmazni. Jól tudjuk ezt mindannyian, s éppen azért biztosra vévén, hogy

amugy is beneficiumhoz jutunk, könnyen hagyjuk az üdvös zsinatvizsgát, sőt eleve kimondjuk, hogy letenni még szándékunkban, gondolatunkban sincs. Mivel tehát végérvényesen kimondani nem lehet, hogy plébánosi vizsga nélkül önálló lelkész egyházi javadalomban senki sem lehet: azért lesz ez a törvény üres szabály, semmis rendelet.

De adjunk hozzá egy kis módosítást, bocsássunk bele gerincet és megfogja állni helyét. Hogy ez meg legyen, két oldalról óhajtanám a törvény kiegészítését. Először határozottan kiírni javaslom, hogy minden pap, bármely titulusra legyen felszentelve, akár világi, akár szerzetes, bármely tisztségeket viselt és bármely téren volt azelőtt alkalmazva, midőn plébániális javadalmat óhajt elnyerni, zsinatvizsgát tegyen. És másodszor, hogy a ki nem tesz, s egyáltalában nem is hajlandó zsinatvizsgát tenni, az 1600 koronán felüli javadalmat el nem nyerhet és választás alá eső plébánosi állásra sem pályázhatik. Ez utóbbi megszorítás több paptestvérünknek nézete, óhaja és kívánsága, mely a plébánosi vizsga terén mutatkozó érdektelenségnek talán határt fog szabni.

Eszerint az 5. § így alakulna: „*Examen synodale juxta decreti Concilii Tridentini subire tenentur omnes in cura animarum constituti presbyteri dioecesis ad cuiuscunque nominis titulum ordinati, cuiuscunque honoris et dignitatis, sive saeculares, sive regulares sine exceptione. Qui autem huic obligationi satisfacere nolunt, jus ad beneficium supra 1600 coronas non habent, nec in electionibus candidari seu praesentari possunt*“.

III. A. 17. és 28. §.

A III-ik ártikulus 17-ik paragrafusa a lelkipásztor háztájékáról szól, a 28-ik paragrafus pedig a lelki-

pásztor vagyonának hagyatékiilag való hováfordításáról rendelkezik. E tekintetben úgy az egyetemes kánonok, mint a részleges egyházmegyei zsinatok kezdettől fogva szigorú rendeleteket alkottak, erre mindenkinek fölött sulyt fektettek, ezt a pontot a papságnak minden szent oboedientia pallosa alatt figyelmesen lelkére kötötték. Ugy látszik, ősidőktől fogva tudták a törvények alkotói, sőt érezte maga a papság is mindig, hogy krisztusi működésének a legsötétebb háttére, jószándékainak, lelkesültségének, munkakedvének és sokszor hitének is gátkötője az ő saját háza. Érezte mindig a papság, hogy kis vagyonszája és otthona csáki szalmája, zajló tenger hullámain vergődő hajócska: felülről az ég vilámai fenyegetik, alulról szörnyekkel küzködik, minden oldalról pedig hideg, kritikus és kiméretlen szelek ostromolják.

Ez a pap háztája. És ez az egyházi fegyelem Achilles sarka is, ez — bár első tekintetre különösen hangzik — de a lelkész sikeres működésének egyik főtényezője. Mennyi megnyugvással és lelkivigasszal tudja végezni kötelességét, minden idejét és figyelmét megosztatlanul mily üdvösen tudja hivatásának szentelni, mennyire fölemelt fővel tud megjelenni bárhol a társadalomban, milyen odaadással léphet az oltárhoz a legszentebb áldozat bemutatására a lelkész, kinek a háztája erkölcsileg és anyagilag rendben van, ki midőn munkájában kifáradt, a számára rendelt parochián jól elrendezett, tiszta, barátságos és kifogástalan otthont talál, midőn érzi, hogy házában a világhoz tartozó anyagi gondokat, melyekre ő nem érkezik, minden gyanun felül álló, erkölcsileg tiszta kezek végzik, melyek egyuttal a papi ház becsületét, a pap jó hírnevének integritását fenntartják és semmi tekintetben

sem veszélyeztetik. És mégis éppen e főtényezőben, háztájunk becsületében és vagyonában szenvedjük a legtöbb kárt. Éppen e tekintetben hasonlítunk mi egyesegyedül a strucc madárhoz, homokba dugjuk fejünket, megmaradunk a régi, a mindenkitől megvetett és lenézett és kicsufolt nyomoruságban.

Mindezt szemelőtt tartja a javaslat 17. és 28. §-sa és ugyancsak iparkodik valami maradandót és hatósságot alkotni és hoz olyan törvényeket a pap háztájára, hogy a mai rendszer mellett, tehát ebben a kényes ügyben, ebben az egyház veszedelmes betegségében jobbakat alkotni sem lehet. És mégis merem állítani, hogy minden erre célzó öreg kánoni törvények és minden egyházmegyei rendszabályok írott malasztok maradnak mindaddig, míg minden lelkész a gazdasszony-nal, vagy házvezetővel bizonyos időhöz kötött írásbeli egyességre, törvényes szerződésre nem lép. Enélkül nincsen és nem is lesz hatása, tökéletesen illuzorius különösen a 28. § azon intézkedése, hogy megfosztatik az egyházi temetéstől azon lelkész, ki minden vagyonát kizárólag egyedül csak gazdasszonyára hagyományozza.

Megengedem, sőt állítom, hogy még a világi férfiak emlékére is botrányos az, ha minden vagyonukat kizárólag csak gazdasszonyukra hagyományozzák, legyenek azok bármely érdeemesek is. Annál inkább ad a közéletben a legfurcsább megjegyzésekre és véleményekre, sokszor kemény harcokra, sokszor skandalozus perekre, a pap emlékének meghurcolására alkalmat azon papi hagyaték, mely a lelkész végső akarata szerint egyedül csak a gazdasszony örökös tulajdonát képezi. De a 28. §. ezen a bajon ebben a formájában még nem segít. Mert lehetnek lelkészek és állítom családkozás nélkül, hogy vannak és lesznek a jövőben

is sokan, kik a mostoha anyagi viszonyok miatt s főkép a mindjobban reánk nehezedő drágaság miatt nem tudnak. nem képesek a legtökéletesebb jóakarat és becsületes életmód mellett sem pontosan fizetni. Aki nem fizetett 2—3 vagy 5 évig, az már később ugyanvalóst nem tud fizetni. És ha nem tud fizetni, már le van fegyverezve, a gazdasszonynak teljes hatalmában van, két-háromezer koronáig és ennek kamatáig le van kötve a pap vagyona úgy, hogy onnan meg nem szabadítja semmi. És ha ez így tart 25—30 évig és az a nő a pap szolgálatában feláldozta életét egészen, munkásságát, becsületét és jóhírnevét is, szolgált csupán ruházataért és mindennapi kenyéréért: nem jogosan kívánhatja-e, hogy az elhalt lelkész hagyatéka, mely legtöbb esetben vajmi kevés! öreg és talán mindenkitől elhagyott, azon az utcára kitett életének fenntartására az ő tulajdonába menjen át, neki maradjon kárpótlás gyanánt?

És éppen itt van a baj és éppen ezt kell megszűntetni, nem is szólván a papnak talán még sajnosabb elkötelezettségéről. Ezt a szomorú rendszert kell megdönteni, erre nézve kell sürgős módot törvénybe iktatni. Biztosítsa tehát csak ennyit mondhatok minden szegény lelképásztor magának a megfelelő javadalmat és ha takarékosan és becsületesen és józanul él és mégis nyomorog, mégis adósságot kénytelen csinálni, ne hallgasson olyan mélyen, mint ahogy hallgatunk mindannyian és nem követeljük és nem tudjuk megvalósítani még a nyomorult kepemegváltást sem. A hírneves Laurin egyetemi tanár bucsuzáskor emlék gyanánt hagyta nekünk és én is ide iktatom, hogy a pap ha minden becsületes életmódja mellett is akár erkölcsi, akár anyagi nyomorúságba keveredik: legyen bizalma püspöke iránt, baját sokáig ne titkolja és ne halogassa, hanem tárja fel előtte. Biztosítsa

továbbá minden lelkész a gazdasszonynak évi járandóságát, illetményeit, melyen túl az követelésekkel fel nem léphet ellene. Ez biztosítása egyfelől a gazdasszony sorsának, de biztosítása mindenek fölött a pap függetlenségének, tekintélyének és vagyonának is.

Azért javaslom és minden erőmből támogatom, hogy a 28-ik §-hoz záradék gyanánt a következők adassanak hozzá: »*Conventio cum aeconomia seu coqua scriptotenus exaratur coram testibus, expressis verbis determinans, quidnam parochus eidem annotenus solvere tenetur. Haec conventio per archidiaconum subscribatur, eidemque occasione lustrationis archidiaconalis ad inspicendam et subsignandam proponatur singulis vicibus.*«

Ettől az egy javaslatomtól feltettem hogy nem tágitok. És hiszem, hogy koronagyűlésünk egyhangúlag állást foglal mellette. Mert ez az egyetlen mód, mellyel a pap jóhírnevének és emlékének meghurcolását e téren legalább némiképpen védelmezni, a perket elhárítani és meghatározni lehet, hogy a hagyatékból mihez van joga a gazdasszonynak. Viszont a gazdasszony nem prevarikálhat, hanem megbecsüli gazdáját és állását, mert tudja, hogy ahhoz nincsen örökre hozzákötve, mert a szerződés értelmében bármikor elveszitheti. Leírhatatlan szomorú esetek tanácsolják, hogy ezt a §-t saját jóérdekünk végett el kell fogadnunk, törvényerőre kell emelnünk.

Igen sokaknak azon nézete, hogy kezdő plebánosoknak a legszükségesebb berendezkedési cikkek (konyha-, asztal-, ágy- és butorneműek) beszerzésére a káptalannál kezelt alapítványokból jutányos kölcsön adassék megfelelő életbiztosítás ellenében és így lehetővé tétessék, hogy az a tapasztalatlan fiatal lelkész, midőn pénz nélkül kénytelen az élethez hozzáfogni,

ne essék szipolyozó bankok és szívesen kölcsöző gazdasszonyok hatalmába: nagyon helyes, igen megfontolandó és megvalósítandó nézet és okvetlen érdemes a zsinati soronkívüli tárgyalásra, de statutumba javaslatot melette tenni se nem alkalmas, se nem lehetséges.

III. A 18. §.

A 18-ik paragrafus azt rendeli hogy a lelkész ha ki akar, vagy ki kell mozdulnia hazulról három napra, távozását jelentse a főesperesnek. Ha pedig egy hétre szándékozik parochiáját elhagyni, a főpásztori hatóságtól kérjen erre szabadalmat. Ezen a javaslaton egy kissé könnyíteni kell, igen szigorú. A resideálási kötelesség megszakitásának feltételeiről, módjáról és idejéről mindenütt a részleges egyházmegyei törvények irányadók, erre nézve törvényeket alkotni a zsinatok joga és kötelessége. Jelen 18. §-unk a Congregációk idevonatkozó szigorú döntvényeit vette irányadóul, azokat követi. (Congr. C. 1604. és 1612. évből.) Miután az is, aki csupán 3 napra távozik parochiájáról, köteles maga után helyettest hagyni legalább a szomszédban, s miután igen gyakran előfordul, hogy nagyobb hitközségekben, részint egyházi, részint községi, részint vármegyei, részint gazdasági, részint kiküldetési ügyben a lelkész két három napra többször kénytelen távol lenni, s így a jelen §. értelmében minduntalan a főesperes ajtaján kellene kilincselnie: azért alkalmasabbnak látom, hogy a szövegben 3 nap helyett egy hét tétessék, mely szerint „*a residentia discedendi veniam ad hebdomadam ab archidiacono, ad ultra vero ab ordinario petant*“, vagyis akik egy hétnél több időre akarnak a honcsokról eltávozni, azok forduljanak a

püspökhöz. A püspökmegyei zsinatok az egyházmegyei viszonyok szerint különféle törvényeket alkotottak e kérdésben. Legéletrevalóbbnak a Brixeni zsinat szabályait tartom. E szerint ugyanis a főesperes bármely lelkésznek 14 napra szabadságot adhat. Én csak felejogot kívánok ebből a főespereseknek, de kívánom egyuttal, vétessék fel a brixeni zsinat további intézkedése t. i. „*absentia vero nulli permittatur diebus solemnioribus anni nec sine cognitione causae, nec sine vicarii idonei deputatione*“.

III. A. 23. §.

A 23. §-a parochiális irodára gondol, ott szeretne üdvös törvénnyel már igazán nélkülözhetetlen fegyelmet és szép rendet meghonosítani. A rendelet azonban igen gyöngének mutatkozik és hiányos. Pótolnunk kell ezt a paragrafust azzal, a mi számunkra a legelemibb kíváncsúság, az egyház fontos ügyeire nézve pedig a legszükségesebb követelmény. Kívánjuk: iktattassék zsinati törvénybe, hogy innen számítva legkevesebb három év alatt minden hitközségben a patronus költségén (ahol arról gondoskodva nincs) a parochiális lakásban egy kisebb szoba hivatalos helyiséggé, irodává alakíttassék át és a szükséges butorizzal, *mint fundus instructussal* a templom költségén látassék el.

Ha már csakugyan komolyan akarjuk az egyház érdekeit szolgálni és a legnemesebb jóindulattal odahajtvá fejünket javítani és reformálni akarjuk magunkat, akkor e tekintetben szorítsa és reformálja meg a zsinat a *patronusokat* is. Mert a hivatalos helyiség elrendezésében igen sok parochián, beleértve az enyémet is, leirhatatlan a hanyagság, még botrányo-

sabb a rendetlenség és az összevisszaság. Az országos árviz nem tudja a vegyes tárgyakat úgy összekombinálni, mint a lelkész magán vagyionát és privát ügyeit az egyház ügyeivel és javaival összekuszálva látjuk a plebániákon. Valóban türhetetlen, ósdi és ösnembánom-ságra valló állapotok uralkodnak e téren.

A nagyon fontos iratokat tartalmazó levéltár és könyvtár valamelyik padláson, valamelyik folyosón, valamelyik zugban kap helyet, és a lelkész magán szobájában tárgyal a felekkel a legkényesebb ügyek felett. Ha kamarába, ha szobákba megy a plebánia személyzete, az ugynevezett irodán jár keresztül s a hivatalos ügyekhez mindenkinek szabad hozzáférhetése van. Pénztár, matrikulák, gyűlések főképpen ott, hol az iskolákat lefoglalták, a lelkész butorai, ruhái, privát holmijai ugyanazon szobában vannak, hol egy szerencsétlen halál esetén ugyancsak van dolga a massakurátornak, míg a distinctiót és divisiót a vegyes holmik között salamoni bölcseséggel keresztülviszi. Ne is említsük, hogy ilyen rendszer mellett tisztaságot tartani egy látogatott parochián szinte képtelenség: ne is említsük, hogy mily kellemetlen körülmény ez akkor, midőn a plebános beteg vagy nincs otthon, hanem csak említsük azt, hogy a jelen Statutumok igen helyesen a III. Rész 8. §-ában elrendelik a plebániái könyvtárak kifogástalan beállítását.

Ehhez már csak egymagára is alkalmas helyiség kívántatik. És éppen ez nincs a legtöbb plebánia épület célszerűtlen beosztása miatt. Pedig mindenütt lehet e bajon kevés költséggel és némi csekély átalakítással segíteni. Evégből törvénykönyveltessék, indítványozom, a következő tétel:

„Cancellaria parochialis a cubiculis parochi seclusa

infra tres annos ubicunque parochiarum sumptibus patroni, respective sumptibus ecclesiae ordinata oportet esse pro archivo, pro matriculis, pro bibliotheca parochiali, pro suppellectilibus ad officium parochiale pertinentibus“.

III. A. 25. §.

A káplánok kötelességéről szól. Sokszor merült fel azon óhaj, hogy a káplánok teendői szorosabban körülírassanak, meghatározassanak. Sem maguk, sem principalisaik nem elégszenek meg ezen gyönyörű szép jogi kifejezéscsikkel: „*omnia agere tenentur in cura animarum*“, vagy pedig „*onus eis sublevandi parochum incumbit*“. (Aichner. Scherer.) Sok, nagyon sok van ebben a kérdésben rendezni való, amit a zsinat elé vinni nem lehet, a mire nyilvános zsinati törvényeket alkotni papi állásunk dehonestacioja nélkül képesek sem volnánk. Szorossan körvonalozni, hogy attól eltérés egyik fél rovására se történjék, a plébános és káplán közötti viszonyt törvényileg biztosítani, napról-napra, mit köteles a káplán végezni, bármennyire kívánatos a plébánosok részéről is, soha sem fog sikerülni senkinek.

A lelkipásztorkodás annyira változatos, a teendők, funkciók, a nem várt esetek és események oly vegyes és előre nem látható kapcsolatban láncolódnak egymás után, azok elintézése majd a káplán, majd a plébános testi és lelki dispozióijától, másfelé való elfoglaltságától, a véletlenségtől és közbejött akadályoktól annyira függővé van téve, hogy ki és mikor végezze azokat, előre szabályrendeletileg és megmásíthatatlanul fegyelmezni és meghatározni, tiszta képtelenség. A hivatásos és lelkiismeretes káplánnak nincs is szüksége munkatervezetre, az mindenütt és abban a percben ott van érdek nélkül, a hol a lelkek üdvé kívánja.

Erőtől és lélektől duzzad és örvend, hogyha az élet küzdelmeitől megviselt vagy megrokkant princípálisát segítheti, vidámíthatja, beléje is új lelket önthet üde szorgalmával. Erre a kérdésre maguk a legnagyobb egyházjogászok, Scherer, Laurin, Aichner püspök csak annyit tudnak mondani: „*Mutua relatio parochi et cooperatoris non tam iure quam mutua charitate ordinari debet*“. Bár a tapasztaltabbak és okosabbak e kérdésben nyilatkozni fognak, mégis megkísértem a 25. §. kiegészítéséül a kápláni munkaprogramot így összeállítani: „1. *Horas catecheticas in scholis strictissime servant ita, ut eas ob alias functiones omittere tantum in extrema necessitate licebit.* 2. *Diebus Dominicis et festis predicationem et missam solemnem secundum seriem hebdomadae celebra bunt.* 3. *Exequias, provisiones et alias ceremonias extra scholare tempus semper, quotiescunque parochus aliis officiis vel functionibus occupatus est, expedient.* 4. *Confessiones excipere tenentur quotidie, sicut et Parochus.* 5. *In cancellaria autem quidquid necessarium fieret vel quidquid Parochus eis submittet, conficiant*“.

Sokszor merült fel azon jogos kíváncsiság is, hogy a káplánok bizonyos időre szabadságot, vakációt kapjanak, hogy amint mondani szokás testileg és lelkileg rendbeszedjék magukat, hogy felüdüljenek, lelkigyakorlatokat végezzenek, tanulmányutat tegyenek, szakmájukban tovább képeztesse, gazdasági, hitoktatási vagy szociális irányú tanfolyamokat hallgassanak, zsinatvizsgára készülhessenek. Azon nézetben vagyok, hogy a zsinat adjon minden káplánnak 6 heti szabadságot akár egyszerre, akár megszakításokkal, de mindenesetre a következő feltételekhez kötve: 1-ször az eltöltött vakáció eredményéről a plebánosnak és a papneveldei spiritalisnak elszámolni tartozzanak oly-

annyira, hogy a ki ezt elmulasztotta, vakációhoz való jogát elveszítette. 2-szor a hat heti és különben is bármely címen élvezett vakáció idején készpénzfizetésükhöz joguk van, de a teljes ellátási költségeket (élelmezési, világítási, fűtési és kiszolgálási költségeket) készpénzbe átszámítva a plebánostól azon a címen, hogy nem kosztóznak otthon, nem követelhetik. 3-szor a káplánok is viszont a plebánost 6 hétig minden extradíjazás nélkül helyettesíteni tartozzanak, amidőn betegség, vagy más egyéb nyomorúságai, vagy talán tanulmányutja végett távozik, megelégedvén rendes kápláni fizetésükkal, a rendes stola hányaddal és ezen idő alatt befolyó összes anyakönyvi díjakkal. Valamikor olyan naívak voltunk, hogy örültünk, büszkék voltunk reá és nem adtuk a világ minden kincséért, ha principálisunk annyira becsült, annyi emberséget látott bennünk, hogy megbízott a helyettesítéssel, vagy akármely bokros ügyek végzésével. Végeztük, ahogy tudtuk éveken át és helyettesítettük hónapokon át egy fillérnyi rendkívüli díjazás nélkül, nem követelvén sem a stola hasonfelét, sem beneficiumának azon időre eső teljes hányadát. Azóta és csak azóta is nagyot változott a világ. Iktassuk hát törvénybe a

25. §. további folytatásául: *„Capellani jus ad vacationem sex hebdomadarum habent in tempore extrascholari, ut ad cursus academicos (tantolyamok) audiendos, ad autodidaxin, ad itinera studiosa, ad exercitia spiritualia abunda eis occasio praebeatur. Tamen 1. De resultato vacationis referre tenentur spirituali et parrocho sub poena amittendi jus ad vacationem 2. Durante vacatione intertentio-nis aequivalens pretium a parrocho exigere nefas est. 3. Parochum et ipsi per sex hebdomadas*

supplere tenentur contenti proventibus copellani, portione stolari et taxa matricularum“.

Felmerül lépten-nyomon az a kíváncsi is, hogy a stolamegosztás a plebános és segédlelkészek között lehetőleg egyöntetűen rendeztessék. Ez is egyike azon mérges kérdéseknek, a melyben tökéletes egyöntetűsége jutni soha sem lehet. Részint a dolog természeténél fogva, részint mert ahány ház, annyiféle a jogszokáson, vagy éppen törvényes rendszeren alapuló osztozkodás is. Ugyanis némely hitközségben egyháztanácsi, esetleg püspöki döntvény van, másutt a plebános ajánlott fel bizonyos stola hányadot a káplánoknak, másutt és bizonyosan csaknem mindenütt az 1896. évi congrua összeírásban nyíltan és megmáshatatlannal ki van mondva, hogy harmadrész stola a káplánoké. Így tehát ezt a delikát csomót bojgatni vajmi kényes vállalkozás. Valóságos hangyaboj. Én mégis belevájkálnék, ha nem szurna meg valamelyik vén darázs, vagy valamelyik döngicsélő méhecske.

Mindenek előtt azt kell eldönteni, hogy az esketési stola az osztozkodás tárgyát képezi-e? Mert a Fogarasy által 1872-ben 200. szám alatt kiadott rendelet 2-ik pontja, mely eddig általánosan irányadó volt, azt mondja, hogy az „*esketésért járó rendes illeték a plebánost illeti*“. Nézetem szerint ezen annyit változtathatunk, hogy a káplánok ebből is valamit kapjanak. Másodszor pedig az 1896. évi Congrua összeírás szerint határozottan ki kell mondanunk, hogy úgy a temetési, mint az esketési stolából a káplánokat csak egy harmadrész illetheti meg általában és azon állomásokon, a hol a stola máskénti megosztására más, (egyháztanácsi határozat, vagy püspöki) rendelet nincs, vagy az alkalmi és helyi kápláni állo-

más szervezésnél más megállapodás nem történt. Ezek figyelembevételé után úgy gondolnám megoldhatónak ezen gordiusi csomót: Temetésből és esketésből $\frac{1}{3}$ rész a kápláné ott, hol máskép már formális intézkedés nem történt. Szentmise díj egészen azé, ki a szt. misét végzi, ha erre nézve is már más helyi vonatkozásu püspöki döntés nincsen. Keresztelési és avatási ajándékok, ahol pénzben adatnak, ott hetes rendszer szerint osztandó. Ahol természetben adatnak, épugy minden természetbeni ajándékok a plebániát illetik, mivel azok közös asztalnál közösen használatnak fel. Anyakönyvi díjak mindig a kápláné, mikor annak kiadására a plebánostól megbízást kap, vagy ex offo helyettesíti. Ha egész évre megbízást kap, egész évre, ha hetesrendszerben kap megbízást, hetes rendszer szerint, ha egyes esetekre kap megbízást, egyes esetekben a káplánoké. Vagyis a javaslat így lenne kiegészítve: 1. *Stolarium proventuum tertiam partem, missarum manualia stipendia autem, si capellanus celebrabit, in integro capellanus accipiat, salva tamen constitutionibus Epplibus ad quasdom communitates emissis et extraordinariis.* 2. *Munuscula nummata ex baptismo, ex benedictione neonuptarum aut mulierum puerperarum inter parochum et capellanos secundum seriem hebdomadalem dividuntur, dona naturalia autem domum parochialem respiciunt.* 3. *Taxas matricularum capellanus percipiet, quotiescunque parochus ei extractus matriculares extradare jusserit vel mandaverit et quotiescunque parochum ex officio delegato supplebit.*

III. A. 26. §.

Ebben a paragrafusban a zsinat a káplán lakásáról is intézkedik, de figyelmen kívül hagyja a káp-

láni szobák berendezését, butorzatát. A közelmúltban éveken át cikkeztek az egyházi folyóiratok a segéd-lelkészi lakások felszereléséről, bőven felemlgetvén azoknak hiányosságát és rendezetlen voltát, felemlítvén azon erkölcsi és anyagi károkat, a melyeket a fiatal telkésznek szenvednie és átélnie kell a szoba-butorzat nyomoruságai miatt. A kérdés megoldására módokat ajánlottak fel és könyörögve kérték a főhatóságok mielőbbi erélyes intézkedését. De hiába volt a vergődés, hiába bizonyosan, mert ezzel az ügygyel is úgy elhallgattak a krónikások, mintha a tengerbe hallottak volna. A káplán, aki ujonnan felszentelve első állomására érkezik, butorokat nem vehet, az öreg káplán, ki rövid időn belül talán harmadik-negyedik állomását foglalja el, saját keserves szerzeményén összetákolt butorait állomásról-állomásra magával nem hurcolhatja, erre módja nincsen. Zsinati törvénybe kell tehát iktatnunk végre ezt a sérelmet is, pótolnunk kell ezt a mulasztást, meg kell szüntetnünk a jogos panaszokat e téren is. Azért kívánom, hogy a zsinat e tekintetben is szigorú törvénnyel szorítsa a *patronus* kötelességére és habozás nélkül mondja ki, hogy a kápláni szoba a legszükségesebb butorokkal — mint fundus instructussal — a patronus költségén felszereltessek. E szerint a törvény így alakulna: „*Habitatio capellano destinata sit sana, munda, clara, decens et supellectilibus necessariis ex sumptibus patroni sufficienter provisa.*“

III. A 27. §.

A stoladijak rendezését célozza és meghagyja, hogy a lelkészkezdő papság kerületenkint az ottan divó helyi szokások és helyi körülmények szerint az

egyes stoladijakról koronagyűlésileg tanácskozzék, jöjjön közös és lehetőleg egyöntetű megállapodásra. A kerületi tanácskozás eredményét mindenik hitköz-ségben terjesszék az egyháztanács elé, hol az elfogadott és meghatározott stóladijokról táblázatos kimutatás készítettén, végső jóváhagyás céljából a püspöki hatósághoz bemutatassék. Rendkívül üdvös intézkedés ez, papok és világiak egyaránt régóta vártuk, s örömmel vesszük tudomásul, hogy legalább az erdélyi egyházmegyében ez törvényes uton lesz rendezve. Gyalázkodó ellenségeinknek alkalma lesz betekintést és meggyőződést szerezni a horribilisnek hirdetett és telhetetlen papzsáknak csufolt, sötét kamrának nevezett stoladijakról, de egyuttal a századok óta nem revideált és igen elavult stolaügyek egy kis egészséges levegőt és napvilágot látnak majd, jogos követeléseink kiszolgáltatása biztosításra kerül.

Mindazonáltal korrigálnunk kell a javaslatot, mert mint látjuk az esketési stolát egyszerűen törölni kívánja, kijelentvén, hogy az esketésért a lelkész semminemű törvényes és megengedett stoladijat nem követelhet. Ezen tételt nem fogadhatjuk el.

Megengedjük és tudjuk, hogy a megyei zsinatoknak kizárólagos joga van megállapítani, mely szolgálatokért vehet és mennyi stoladíjat vehet a lelkész minden egyes esetben; megengedjük és sajnosan tudjuk hogy napjainkban, midőn a vadházasságok a polgári törvények és sociáldemokrata szabadszerelem lejtőjén és a lakadalmi költségek megkimélése szempontjából mindjobban elszaporodnak, hogy akkor, midőn a szegény házassulandók fölsegítésére s a szegénység okozta vadházasságok megszüntetésére keresztény felebaráti jótékony egyesületek keletkeznek: akkor

legalább is társadalmi félszegség, hivatali nyomorúság, imprudentia, a jóügy elleni merénylet a házasulandóktól esketési díjakat és felmentvényi taxákat beszedni. (V. ö. 2681—1911. sz. pp. körrendelet.) De ezek meg-gondolása után sem szabad figyelmen kívül hagyni: 1-ször, hogy a stóla, mely kezdetben alamizsnálkodási szokás volt, később jogszokássá, végre joggá és lel-készi javadalmazásunknak integralis részévé fejlődött ki. 2-szor, hogy egyházmegyénkben az esketési stóla mindig a rendes és köteles stóladíjak között szerepelt inde ab anno egy. — Így van megállapítva még az 1822-ben kelt zsinati intézkedések közt, így később a Fogarasy püspök-féle rendeletben, így van ez ma is az egész egyházmegyénkben mindenfelé és mindenütt csaknem egyforma arányban. 3-szor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, sőt panaszosan említjük fel, hogy az állam a polgári anyakönyvek rendszeresítése által nekünk, *sok lelkészeknek* e téren érzékeny károkat okozott. javadalmunkat megcsonkította, az anyaköny-vekből befolyó járandóságainkat 1896-ban a congrua-javadalomba beszámította, azután az anyakönyvi kiad-ványainkat mind az összeset hatályán kívül helyezte. Igaz, később a congruaösszeírásból az anyakönyvi téte-leket törölte, s azon lelkészeknek, kiknek javadalma a congrua mértéket nem ütötte meg, államsegély alak-jában visszautalta. De a törléssel nem segített éppen azokon a lelkészeken, kik a legtöbb munkával vannak megterhelve. Ha a lelkésznek javadalma a congrua mér-tékét csak egy fill.-rel is mulja felül, akkor nem kap állam-segély, akkor minden javadalma az anyakönyvi kivo-natok után örökre elveszett. Így éppen azok, kik nyolc-tizezer lélekkel dolgoznak és küzködnek parochiájukon, nagyon érzékeny javadalmi veszteséget szenvednek. És

ha a zsinat még ezen felül az esketési stola díjat eltörli akkor ismét csak a legnagyobb munkával terhelt lelki pásztorok veszítenek, az ő javadalmuk szenved újabb és nagy megcsonkítást. 4-szer még felemlitem, hogy tulajdonképpen és nevezetesen a „*Ne temere*“ pápai decretum kibocsátása után legtöbb teendőinket a házassági ügyek okozzák. Azért kívánom, hogy a zsinaton az esketési stola is jogos és rendszeres stolailletéknek vitessék és az idevonatkozó javaslat így módosítsák: „*Reditus stolare, nempe stipendia missarum manualium, salaria pro exequis et funeralibus, pro sepultura defunctorum, pro nuptiis ect.*“ És a paragrafus végéhez kiegészítésül hozzáadassék: „*Pro extraordinariis functionibus extraria stipendia exigere curionis jus est*“

Még egyszer a III. A. 28. §.

Azon jótékony intézmények közül említ fel egynehányat, a melyeknek javára a lelkész, ha van mit, vagyonkájából dicséretesen hagyományozhat. Nézetem, idevonatkozólag az, hogyha már a zsinat jótékony intézményeket ajál papjainak pártfogás végett, ajánlja mindenek előtt a »Kath. Sajtóegyesületet«. Nincsen intézmény és nem is fog lenni évszázadokon át, sem árvaház, sem missio, sem szegényház, sem nevelőintézet, mely annyira üdvös, annyira nélkülözhetetlen és annyira égetően sürgős volna, mint a katolikus sajtó ügye.

Miután ez az elsőrendű kérdés, közöttünk még csak dissertatio tárgyát sem képezheti, annyira át vagyunk hatva ennek érdekeitől: indítványozom, hogy a jótékonyági ügyek élére: „*Kath. Sajtóegyesület*“ magyarul és dült betűkkel vételessék fel.

IV. art.

A főesperesek tisztségéről, kötelességéről és jogairól szólván, az articulus végén természetes és logikus következmény képpen kívánnám megjelölni az esperesek privilegiumát is kétféle szempontból. Az V. articulusban a szentszéki tanácsosok privilegiuma föl van jegyezve. Ennyi fáradsággal és ugyanazon racionál fogva az esperesekét is meg lehet örökíteni. A javaslat azt mondja, hogy az alesperesek „*eadem iura et officia habent, ac archidiaconi*“. Nehogy valaki alesperes az *eadem iura* kifejezést az »*eadem privilegia*«-val össze tévessze és magának főesperesi jelvényeket tegyen fel, adassék hozzá az 1914. évi VII. sz. püspöki körlevél alapján:

„*Archidiaconi deferrent cingulum violacei coloris, pallium nigrum fuscis violaceis ornatum, in functionibus biretum violacei coloris, et in comitatu Eppiscopi moxetam*“ (Conf. Litt. Circ. VII—1904. De vestitu clericali) *Vacdiaconi autem cingulum violacei coloris*“.

Pars II. C. I.

Utolsó előtti harmadik bekezdéséhez a be nem avatandó gyermekágyas asszonyok köré felveendők a vadházasságban élők ezen hozzáadással: „*nec in thoro illegitimo viventibus*“ És a fejezet végén az anyakönyvelésre vonatkozó rendeletekre utalás tétessék ilyen formán: „*Qoad inscriptionem prolium parentum in divortio viventium ant in matrimonio mere civili degentium S. Synodus in mentem revocat ordinationem Epplum nro 5633—1910 et instructionem a coetu episcoporum Hungariae datam et in circulari III. promulgatam,*“

Pars II. C. III.

Az utolsó előtti negyedik bekezdés elrendeli, hogy minden vásár- és ünnepnapokon a délutáni ájtatosság, a vecsernye coram SSimo végeztessék. Nagyobb hangsúly és elmagyarázhatatlan világosság kedvéért javaslánám, hogy a »Dominicis et festis« szavak után hozzátétessék „ *in devotione postmeridiana seu vespertina*“, netán valaki úgy vélje, hogy minden vásár- és ünnepnap coram SSmo misézni¹ köteles vagy éppen minden vásár- és ünnepnap minden szt. mise végén a SS.-mal áldást adni szükséges. Ezt nem mondja a zsinat. Azért láttam szükségesnek a betoldást.

Pars II. C. IV. 2.

Általános tapasztalat, hogy az alapítványtevő jólelkek vagy utódjaik élénk figyelemmel kísérik, utána néznek és érdeklődnek, hogy az ő ájtatos alapítványuk a jövőszámára nyilvántartásba van-e helyezve, nem kallódott-e el, nem marad-e ki a sorrendből, s minő sorsban és elbánásban részesült. ?

Azért nagyon kíváncsi vagyok, hogy zsinati rendcetek között is hangsúlyoztassék és meghagyassék ismételten, hogy az alapítványi szentmisék kimutatása és sorrendje a sekrestyében és irodában kifüggesztessék. Vagyis: „*Tabellae missarum fundatarum tam in sacristia quam in cancellaria parochiali effigiantur sen in publicum efferantur*“.

Pars II. Cap. VIII.

Szomorú tapasztalati tény az, hogy maguk a szülők kényszerítik gyermekeiket a vadházasságra, jobban mondvá a próbaházasságra. Összeerőszakolják a fiatalokat oly feltétel mellett, hogyha tudnak együtt-

élni pár hónapig vagy pár esztendeig, jó, akkor elmondják majd a házassági esküt; ha pedig nem tudnak együtt kijönni, vagy keveslik a kölcsönösen felajánlott hozományt, akkor egyszerűen szétmennek. Helyesnek tartanám, ha a könnyelmű szülők bűnös üzemének iparkodnék a zsinat határt szabni ezen kis törvénnyel: „*Parentes matrimonium illegitimum procurantes in confessionali non sunt absolvendi, sed Episcopo denunciandi*“ (v. ord. nro 6796—1909. Epptem).

Pars III. 6. §.

Az egyházi temetésekhez csak annyi mondani valóm van, hogy a mily bábeli zűrzavar, rendetlenség és különféle szokások uralkodtak eddig a temetési »szomoru gyászpompákban«, éppen olyan üdvös fegyelmet és példás rendet teremthet most a zsinat egy roppanásban. E tekintetben az optimisták közé tartozom és erősen hiszem, hogy az isteni kegyelem, melyet a zsinat sikres kimeneteléért kérünk, és az az előkészület, kellő tájékoztatás, mellyel hiveinket a zsinati törvények alázatos elfogadására jókorán érzékennyé és hajlandóvá kell tennünk, melyet már a zsinat ünnepélyes kihirdetésekor a szószékről megkezdettünk: alkalmassá és engedelmessé fogja tenni hiveink szívét és jó mag, az új rend és törvény, az ünnepélyes szabályzat befogadására.

Mondja ki tehát a zsinat minden aggodalom nélkül szigoruan meghagyván 1. hogy a jövőben a temetések anyaegyházakban *délután*, leányegyházakban pedig, (hogy szót. mise-szolgálat végett másnap ismét kifáradni ne kelljen) *délelőtt* végeztessenek, nem számítva a rendkívüli eseteket és ragályos időket, mikor ugyanis minden szabály és szokás figyelmen és hatályon kívül esik.

Ha meggondoljuk, hogy a délelőtti temetéseknek semmi előnye nincsen és számtalan hátrányai vannak, belátjuk azonnal, hogy a pászteráció érdekében a zsinat ennél hasznosabb intézkedést nem alkothat. Előre bocsátom, hogy a délutáni temetési szokás, a világon már általánossá lett. Terjedelmes egyházme-gyénkben is mindenütt délután vannak a temetések, csak a székelyföldön tartatnak még délelőtt, noha ott is vannak már üdvös kivételek. Azután pedig határo-zottan mondom, hogy a délelőtti temetés kegyetlen gyilkosa az időnek, kerékkötője és összebolondítója minden elgondolható pástoralis rendszernek és jó-szándéknak. Egy temetés ugyanis minden körülmé-nyek között egy fél délelőttöt, sokszor azonban egész délelőttöt vesz igénybe. Nagyobb egyházakban 2—3, sőt 4—5 temetés is összetalálkozik olykor és persze 2—3 papnak egész délelőttjét lefoglalja.

Ennélfogva igazán legfőképpen magamról, de álta-lában is az a sajnós tapasztalatom van, hogy a szé-kelyföldön ugyyszolván összes papi működésünket el-temetjük, a temetkezésekbe öljük. A lassu, a kimért, a nagy móddal és várakozással készített temetési ünnepségek minden időnkét, erőnkét és tehetségünket lefoglalják, igénybe veszik, megkötik: élünk rengeteg munkával a halottaknak s meghalunk az élőknek. — *Azért* nem tudunk minden nap rendes időben misézni, mert a 8, 9, sőt 10 óráig tartó temetésekkel várunk és bajlódunk kell. *Azért* nem tudunk reggelenként rendszeren a gyóntatószékben maradni, nem tudjuk a mindennapi gyónást és áldozást úgy megvalósítani, mint illenék, nem tudunk kereszteleseket és egyéb funkciókat bizonyos időre kitűzni, mert számításunkat és rendszerünket egy csecsemőgyermek temetése is

áthuzza. Azért várnak sokszor a plebánia előtt a távol hivek órákon át, kik nem lévén tájékozva a temetésről eljöttek ügycikben; *azért nem látogathatjuk rendszeren a mi e tekintetben a legsajnosabb az iskolákat.* Mindez lehetővé tételnek a délutáni temetési törvény behozatalával, lehetne szilárd plebániai rendszert tartani.

Különben is a zsinati javaslat törülni óhajtja, a koporsótételt Helyes. Csakhogy a koporsótétel eltörlésével szorosan összefügg a délutáni temetés elrendelése. Könnyen törülhető lesz az egyik, ha meghonosítatik a másik. Ugyanis a koporsótételek mindig délután voltak, most ezután délutáni koporsótétel helyett lesz délutáni temetés és a népnek a változás feltűnő lehet, de nem kellemetlen, főképen, ha megértetjük hiveinkkel a javaslat azon tételét, hogy koporsótétel helyett szentmise szolgálat után, a pap pl. egy tized rózsafüzért esetleg az Off. Def. első nocturnumát végezi és azután Libera és absolutio mondatik.

A javaslatot a koporsótétel eltörlésére a liturgikus szempont érvényesítésén kívül, bizonyosan a szociális szempont t. i. a lelkes és nép idejének megkiméltése, a népnek kétszeri torozástól, *tiliákban és nagyobb egyházakban a kétszeri fuvarozástól*, a hozzátartozóknak a kétszeri költekezéstől való megkiméltése vezette. Ugyanezenoknál fogva kívánom, hogy a temetési délutánra tétessék át. Időnyereség a papnak, mert nem kell neki várakoznia, mint reggel, hogy a gyászos háznál magukat rendbe szedjék és a nép összeseregeljen. — Továbbá délután nem kellén szolgálatot tenni ez eltemetettért, hanem csak másnap, egy pap is nyugodtan eltemethet akárhányat. Időnyereség a résztvevő népnek, mert nem egy egész napot, hanem csak

felet kell majd kegyeletes célra szentelnie. Vagyonnyereség, mert az átkozott torozási szokást csak ezen az úton lehet a kiirtás lejtőjére lassankint rávezetni; nem toroznak egy egész nap és egész éjjel, hanem legfőllebb egy este és egy éjjel. Látjuk is, hogy ahol délután vannak a temetések, ott nincsen olyan dühös torozási izgalom és valóságos temetési lakodalom.

Nincs is talán, miért említenem végül, hogy a délelőtti temetés elvégzése után közvetlenül a pap sokszor *mily sárosan és mocskosan kénytelen az oltárhoz lépni* a szentmise bemutatása végett és hogy a délelőtti tömeges temetés a 28—30, 36° hidegben a kopogó havon és reggeli szabad levegőn való több órai álldogálás és éneklés a gyöngébb szervezetű és a jejunium naturalit aggodalmasan megtartó lelkész egészségének mily veszedelmes. Ezt könnyű elképzelni. Kérem azért a főt. kerületet, fogadja el és vétesse törvénykönyvbe javaslatomat, mely így hangzik; „*S. Synodus mandat ac praecipit, ut exequiae serventur in filialibus antemeridie, in matribus vero in horis postmeridianis ea ratione. ut Parochus et cooperatores eius tempore matutino ad parvulos catechetisandos, ad confessiones fidelium excipiendas, ad praeparationem ad missam, ad alias functiones opportunum, imo necessarium tempus habeant*“.

De ha már a temetési szertartásoknak igazán ünnepélyes komolyságát akarják visszaállítani, ha meg akarjuk óvni a színészes sallangoktól, ha a gyászolók és hátramaradottak figyelmét igazán az örökkévalókra és maradandó vigasztalásokra akarjuk felindítani, ha fegyelmet és egyöntetűséget s nem gyermekjátékot akarunk: akkor törölje el a zsinat a kántori bucsuz-

tatókat is. Hogy mennyire nincs ezeknek értelme, sem lelke, sem formája, mennyire pogány ízűek, mennyire fokozzák a nép hiuságát és feltűnési vágyát, mennyire simogatják a nép gyöngéit, mennyire elvonják a figyelmet a temetés tulajdonképpeni hangulatától: az mindannyiunk előtt ismeretes. Mondja ki tehát a zsinat, hogy végre irgalom nélkül eltörli a bucsuztatókat és a kántoroknak így elveszített stipendiumára a stoladijaknak a III. art. 27. §-kan elrendelt revíziója alkalmával tekintettel legyen minden hitközség s a kántor stóladíját a veszteség szerint javítván, állapítsa meg. A bucsuztatók helyett pedig minden temetés végén a halottas háznál iparkodjanak buzgó és keresztény szellemmel áthatott halotti énekekből egy-két strófát énekelni. Azért javaslom, mondja ki a zsinat, hogy: „*Execrabilis mos nonnullis pagis vigens, ut cantores super tumbas exequiales cantus dimissorios (Bucsuztató) deplorant. omnino interdicitur et est devitanda exstirpanda. Et stolarii iacturae cantorum exinde propullulatae in revisione stolarum §. 27. a. III. demandata sufficienter provideatur*“.

Azt mondja ezen §. hetedik bekezdése, hogy jelentsék a papok a főpásztorí hatóságnál azon hitközségeket, hol ősrégi szokás szerint a temetést magyarul végzik. A római szentszéktől ezen szokás megtűrésére engedély fog kieszközöltetni. Az egész javaslaton keresztül figyelemmel kísértem, hogy a szentségek és szentelmények kiszolgáltatásában hol és mikor engedi meg a zsinat a latin és mikor a magyar nyelv használatát? Abból, hogy a *Rituale Romanum*ot, majd az esztergomi ritualét határozottan hangsúlyozva kiemeli, azoknak legszigorubb betartását sürgeti és a II. Rész 1-ső

caputban egyházmegyénk hivatalos és rendes Ritualé-jává elfogadni rendeli, tudhatjuk, hogy a zsinat az egyház nyelvéhez a latinhoz hűen ragaszkodik, attól nem tágit. Pedig ugyanazon úttal, ugyanazon fárad-sággal és ugyanazon költséggel nemcsak a temetésre, hanem *valamennyi szentelmények* kiszolgáltatására lehetne, üdvös és nagyon hasznos volna engedélyt kérni. A szentelmények szövegét és ritusát egy főpász-torilag szentesített, minden plebánián (zugiratok kizá-rásával) egyedül kötelező canonszerű hivatalos *Vezér-könyv* foglalná magában. Létesült a magyar gör. kath. egyházmegye szédítő kiváltságokkal. Az a komoly és nem kicsinylendő veszély forog fenn ebből kifolyólag, hogy magyarajkú hiveink, kik a rajongás vakító tűzé-vel szeretik édes anyanyelvüket, a latin ritust töme-gesen s talán (*quod non est risui*) papjaikkal együtt fogják elhagyni a tisztán magyar ritusért. Egy szikra kell csak a felhalmozott argumentumok közé. A szent-szék a nemzetiségeknek óriási engedményeket adott és ad ma is, miért nem remélhetnők mi, magyarok ugyanazt? Oly nagy erre vonatkozólag a magyar nyelv használata melletti hangulat, oly fontos érvek szólnak mellette és nézetem szerint a Szentszéktől oly könnyen meg is nyerhető az, hogy a zsinat nagy mulasztást követ el, ha ezt is javaslatba nem foglalja, ha e téren is egyöntetű rendet nem teremt. Különben holtbizonyosra vehető, hogy megmarad a régi össze-visszaság. A kerület ezzel a kérdéssel már előbb fog-lalkozván, véleményének kifejezését egyszer már nyil-vánosságra hozta, azért ezzel tovább nem foglalkozom, csak arra kérem a zsinatot, hogy e tételt a Szentlélek hét ajándéka szerint hétszer se késlekedjék megfon-tolás tárgyává tenni.

Ezen paragrafus utolsó bekezdésében: »Si missa cantata exigitur, ex maiori stipendio etiam cassa ecclesiae et cantor portionem accipient« kihagyandó, törlendő, mivel ez már a III. a. 27. §-ában ben foglaltatik, annak végrehajtásával önként következik.

Pars III. 17. §.

A hitközségi közgyűlésből kizárandók a vadházások. Ezért a III. p. negyedik sorába felveendő, kétséget kizárólag kiirandó: „*vel in thoro illegitim vivunt*“.

Pars III. 18. §.

Az egyháztanács hivatalból való tagjai közé vétessenek fel a káplánok is. Ott valóságos bepillantást nyerhetnek az egyházi, illetve hitközségi kormányzatba, fegyvertárt szerezhetnek jövőendőbeli önálló működésükhöz. Vétessenek be továbbá a róm. katk. tanítók is, legyenek azok akár felekezeti, akár községi, akár állami iskoláknál. Tartsuk szem előtt a Fogarasy-féle 1877-ben kelt bölcs intézkedést. Adjon nekik a zsinat helyet az egyházkormányzatban oly módon, hogy ahol 6 róm. kath. vallású tanító van: egy, ahol 12: kettő, s ahol 20 tanító van, három tanító az egyháztanácsnak tagja lehessen. Önmaguk válasszák ki maguk közül a beküldendő tanácsosokat. Eszerint a 18. §. 1-ső pontjának folytatása lenne: „*Capellani, aequae docentes juxta hanc regulam: Sex Rom. Cath. docentes unum, duodecim duos, viginti denique tres Rom. Cath. docentes, ut delegatos mittunt in senatum communitatis ad tres annos.*“

Pars. III. 19. §.

Már az 1822. évi zsinat a főgondnok és gondnok jogköréről szólva, kimondta, hogy ha azok a plebános előleges beleegyezése nélkül gyűlést hívnak össze

bármely ügyben, az eoipso érvénytelen. Nem lesz fölösleges, ha ezen statutumok keretében is ezen törvénynek helyet engedünk. Nagyon tanácsolják ezt némely szomorú jogköri túlkapások, melyek a közelmúltban is lejátszódtak. Álljon tehát ezen §. hatodik bekezdéséül: „*Curatori et superiori curatori sine praevia deliberatione aut delegatione parochi communitatem parochianam vel senatum cummunitatis coacervandi eidemque praesidendi jus non erit*“.

Főtisztelendő Koronagyűlés! Nekem a javaslatba felvett többi paragrafusokhoz hozzászólásom nincsen, hanem volna azokhoz a pontokhoz, melyek felvéve nincsenek. Ezek a kántorok, segédkántorok, harangozók, patronusok és a papnevelő intézet. Nem találok reá okot, hogy miért hagynók őket figyelmen kívül, miért zárnók ki őket a zsinati törvények keretéből és intézkedéseiből. Ezekről és talán a tanítókról szóló rész a javaslatban egy új fejezetet képezne. Legyen tehát:

Pars. IV. C. 1.

Az egyház segédeiről — mint a kalocsai és más zsinatok nevezik: »De servitoribus Ecclesiae«. Hol jóbarátaink, hol ellenlábasaink, de mindig hű szomszédjaink és kenyérkereső társaink, kikkel együtt vesződünk, együtt élünk-halunk, együtt járunk szolgálatainkban, együtt dicsérjük az Urat. Kiegészítő és nélkülözhetetlen részei az isteni tiszteletnek, s a hitközség fejével, a helyi lelkésszel való harmónikus együttműködésük, mint jó példa, áldásos befolyást gyakorol a hitéletre. S ha mégis megtörténik olykor, hogy egyik-másik közülök elszólja magát és a lelkész intézkedésének azzal vág vissza, hogy „mit rendel-

kezik nekem a pap, a kántori diplomát én szereztem és nem Ő — ha talán ez a kérdés, az ő zsinati fegyelmezésük kérdése némelyek szemében kicsinyesnek látszik, mégse kicsinyeljük ügyüket, hozzánk, kötelességeikhez és javadalmazásukhoz való viszonyukat és jogukat. Gondoljuk meg, hogy a nagy távlatból tekintve, amint sokan tekinthetik ezt a tételt, minden kicsinynek látszik s ami a távolból nézve szunyogszűrés, az a közelben, a helyszínén teveharc lehet. A zsinatok nem is mellőzik őket, a lelkészekkel együtt vannak ostorhegyre véve (C. C. V. lit. XVI. cap.) Ami e téren figyelemre méltó, azt a következőkben lehet röviden összefoglalni.

Sokan még most is, midőn általában minden egyházi ténykedésünk odairányul, hogy a hívő nép maga tevékeny és érzékeny részt vegyen az isteni tiszteletben, megelégszenek, sőt kötelességüket főnségesen betöltöttnek vélik hatalmas hangjuk orkánszerű fitogtatásával vagy pacsirtadalszerű lebegtetésével, az orgonának cséplőgépszerű kezelésével vagy valceroztatásával. Sokan semmitse törődnek azzal, hogy a vezetésük alatt álló néptömeg és gyermeksereg vajjon tud-e valami egyházi éneket és hogyan? Pedig a szentséges Atya és főpásztorunk 1899-ben ezt ugyancsak lelkükre kötötte. Istenem! éppen ellenkezőleg mekkora dicsérete egy kántornak, mily óriási érdeme, ha az ünnepies érzésekkel eltelt népsokaság akár unisono, akár kettős hangnemekben szívhez szólóan énekel vagy az örökké utóférhetetlen, páratlan szépségű gyermeki hangok akkordjai felcsapkodnak a tágas templom boltívei közé a hivatott kántor vezetésével. Erre kellene súlyt, azaz minden figyelmet fordítani. Azért javaslom, mondja ki a zsinat 1-ször, hogy a kántorok az iskolás és ismétlő-

tanköteles gyermekeket hetenkint legalább 2 rendkívüli órában akár otthon akár az iskolákban egyházi énekre tanítsák, s a gyermekek miséjén a gyermekkart, *felfüggesztés terhe mellett*, kötelesek vezetni.

Továbbá örvendetesen látjuk, hogy a kántori állások a tanítói állásoktól mindjobban és igen okosan szétválasztatnak. És a kántoroknak, pusztán csak a kántori teendőkért gyönyörű javadalmak, mint 1500, 1800, 2000, 2500 koronák biztosítatnak. Mily szép állás oly kevés munkáért! (Pl. Delnén.) Mert reggel a szentmisét ha kisegítette és olykor-olykor napközben egy-egy temetésre elment: ezzel csakugyan összes kötelességeit elvégezte és szabad az egész áldott napja, bátran vállalhat magára akár 10-féle mellékfoglalkozást és keresetet. De ha a hitközség ily szép dotatiót biztosít számukra, akkor én javaslom, mondja ki a zsinat 2-szor, hogy ők legalább tegyék meg ugyanazon hitközség gyermekeiért, hogy a lelkészt némelykor, midőn az iskolába menni nem tud, helyettesítsék az iskolában. A népiskolai törvény 57. §. kimondta, hogy az iskolában a vallás tanításáról maga a felekezet gondoskodik. Így nem képez akadályt azon körülmény, hogy nincs diplomájuk, tehát nem taníthatnak. Mert az énektanításra van. A hittantánításra pedig megszerezhetik, egy kis vizsga letétele után a főpásztori hatóságtól. (Nem szólok itt a régiekről, kiveszem a nagyon öreg, 70–80 éves kántorokat, kiktől mindazt most követelni természetesen nem lehet.)

Nem is régen fatalpú szekéren közlekedett a világ. Ma gőz- és villanygyorsasággal halad utána. Valamikor létezhettek nyugalmas parochiák, ma azonban nincsenek. A mily rohamosan vágott neki a világ a szocializmus kecsegtető virányainak, oly gyorsan sza-

pörödtak meg a lelkipásztorok teendői. S ezek, vegyesen a saját testi-lelki nyomorúságaival, az élhetés gondjaival összevegyülve, valóban megviselik, lekötik, óriási munkát adnak a lelkipásztornak. Milyen kedves volna, ha az önálló és külön javadalmazással bíró kántorok egy kis recompensatio fejében kisegítenék a lelkészt az irodai munkálatokban.

Továbbá szomorúan látjuk, hogy talán a szomszédság, talán hivatali érintkezés, talán tultengő ambíció, talán az alárendeltségi viszony, talán a népszerűsködés miatt, talán a helybeli rokonság támogatása, talán a lelkész gyöngéi miatt a kántor és a pap között nem egyszer kellemetlen, éles természetű surlódások merülnek fel, melyek sohasem maradnak titkon, hanem vagy a pap elhirtelenkedése, vagy a kántor érzékenykedése folytán nyilvánosságba, majd a világon mindenütt fennálló helybeli pártoskodások szócsatájába, majd az egyháztanács gyűlésébe kerülnek a pap és kántorok csiklandos ügyei és az a fejetetejére állított viszony következik belőle, hogy a felebbvalók felett az alattvalók, az egyháziak felett a világiak kezdenek biráskodni, a pásztorokat a juhok kezdi terelgetni és különféle titulusokkal legeltetni. Azért kívánom, hogy a zsinat erre nézve is tegye meg óvóintézkedését, mondja ki 3-szor, hogy a kántorok és harangozók hivataluk elfoglalásakor mindjárt az első ünnepi szent misén a hitközség színe előtt »professió fideit«, hitvallást tenni kötelesek. 4-szer a lelkész és az egyházi személyzet közötti peres ügyek és összekülönbözések sohasem tartoznak az egyháztanács jogkörébe, hanem azokra nézve első illetékes fórum a főesperes, a kerületi jegyző és a legidősebb kerületi lelkészből alakult bizottság. A második és a végső fórum a püs-

pöki szentszék. 5-ször se kántor, se lelkész szülőföldjén, bármennyire kedvezőnek láttassanak is a viszonyok, egyházi állást el ne foglalhasson, hogy a hitközség a rokonság pártoskodásától megkíméltesse. (Mily gondosan vigyáznak erre minden kényesebb hivatalnál.) 6-szor mindezen feltételek a pályázati hirdetések alkalmából a szolgálati feltételek között felvétesse és jegyzőkönyveltessenek.

Nincs perpetuum mobile, de van perpetua rixa, örökös zavar és veszekedés némely hitközségben a kántor és a segédkántor között a miatt, hogy közülök az egyes szolgálatokat ki és mikor és milyen sorrendben végezze. A mennyire ebbe az ügybe véges emberi elme beleavatkozhatik és némi rendet megállapíthat, próbáljuk megállapítani talán a következő szolgálati pragmatikát: Ahol a kántor és segédkántor egyenlő javadalmazással bírnak, hetes rendszerben végezzék a szolgálatot. Ahol egyenlő képesítés mellett nem egyenlő javadalommal bírnak, ott a segédkántor minden harmadik hétben a szerez. Ahol sem fizetés, sem képesítés nem egyenlő, ott a helyi egyháztanács előírása az irányadó. Különben úgy ezt a szolgálati rendszert, mint fizetésüket és stolajárandóságukat mindig a helyi és különleges viszonyok és szokások szabályozák és a III. A. 27. §-ának keresztülvitelénél köteles is lesz minden egyháztanács szabályozni, megállapítani és főpásztorilag jóváhagyatni.

Ezek szerint az idevonatkozó javaslat az lenne: „*Servitores Ecclesiae nempe cantores, vicecantores et campanatores sint subditi et oboedientes parochi, subvenientes ei in opere Christi, non diffamantes ecclesiam et parochiam. Servent ordinem divini cultus a parochi praescriptum. Curent in primis*

cantores, ut in pulsando organo ad amussim servant decretum Pontificis X Pii de musica sacra divulgatum et ordinationem Eppalem nro: 2400-1899. Curent, ut non ipsi soli lamentantur in choro, sed ut populus cristanus cantus pios bene decantare queat, aut chorus puerorum existat, tertium non est permissum. Idcirco mandat sacra synodus 1., ut pueros cantus ecclesiasticos docent saltem bis in hebdomade aut in schola aut in cubiculis suis. 2. ut parochos quando necessarium fuerit, in pueris catechetizandis supplent et in cancellaria parochiali saltem copias actarum conficiant. 3. Antequam munus suscipiant, die Domini ante solemne sacrificium Missae eandem quam parochi solent, fidei professionem deponent. 4. Causae litigiosae inter Parochum et cantores non pertinent ad senatum communitalis, sed in I. mo foro ad Archidiaconum, in II. do et ultimo foro ad sedem eppalem. 5. Nemo cantorum et parochorum in loco sui originis officium ecclesiasticum teneat. — Hoc enim perhorrescat synodus. 6. In promulgatione concursus ut requirenda etiam haecce suppositiones annuntiabuntur. 7. Jura et officia cantorum proventus et redditus stolares secundum circumstantias loci disponere et praeliminare pertinet ad senatum communitalis approbatione eppali interventa.

Pars IV. c. 2.

A tanítók jogait, kötelességeit és javadalmazási forrásait úgy a régebbi, mint legutóbb az 1907. évi XXVII. t.-c. paragrafusai, majd a magas püspökök idevonatkozó rendszabályai, majd a közigazgatás időn-

kinti utasításai korszerűen és alaposan tárgyalják, gondosan rendezik. — Fizetésük és haladási lépcsőzetük, nyugdíjuk fokról-fokra emelkedik és tökéletesen kialakul úgy, hogy messze túlszárnyalják pályájuk rendezett viszonyaival és javadalmaival hazánk legtöbb papi állását.

Csupán az a sajnos az általános öröm között, hogy a kor demonisztikus szelleme hivatásuk isteni jellegéből sokat leperzselt, a romboló áramlat sokakat elsodort. Az ország szennyes fővárosából kiinduló nyomdabűz mindjobban hervasztja az egykor legvalóságosabb és leghazafiasabb magyar tantestület lelkét. És ez az első kapocs, melynél fogva a zsinat figyelmét a tanítói kar felé fordítani köteles, hogy a hit és hazaszeretet oltáránál őket megtartsa, mert nagyon rendezett viszonyaik mellett is ebben a legnagyobb kísértéseknek most vannak kitéve. Iparkodjék tehát a zsinat, hogy miután az 1913. évi törvényjavaslat a tanító minősítésébe befolyást engedett, fegyelmi vizsgálat alá eső kihágásnak állapíttassék meg a haza, társadalom, a király és a vallás ellenes titkos társulatokban való részvétel. A keresztény szeretet melegével figyelmeztesse tanítóit 1., nehogy önmaguk elesvén, a vezetésük és legközvetlenebb befolyásuk alatt álló jövő magyar nemzedéket vallás-, haza-, sőt társadalom ellenes tanokkal megmértelyezzék, tanító helyett áruló, építő helyett romboló munkát végezzenek. 2. Hogy hivatásuknak annál pontosabban élhessenek, a zsinat kiváló figyelmébe ajánlja és nyomatékkal hangsúlyozza az 1895. évi 66·441. vm. törvény betartását, mely szerint sem a tanítási idő alatt, sem azonkívül a felettes hatóságok engedélye nélkül mellékfoglalkozást nem vállalhatnak magukra. 3. A felekezeti tanítókra kiter-

jeszteni kívánja a zsinat az állami tanítókhoz kiadott 32543—1899. sz. vm. rendeletet; mely szerint minden tanító köteles a tanítványait vásár- és ünnepnapokon a templomba vezetni és ott buzgóságukra felvigyázni.

4. A tanügynek minden igaz barátja tudja és érzi azon vérig sértő bántalmat, a vallásos keresztény nevelésnek, első sorban a kath. egyháznak azon arcucsapását, mely abból származik, hogy az állami és nem állami tanítók között fennforgó javadalmi különbözetet és azon igazságtalanságot, hogy a kántor-tanítók javadalmába a kántori fizetés is beszámíttatik, a legutóbbi törvényjavaslat sem orvosolta, ki nem igazította. Én mindig úgy tartottam a katolikus tanítóságról, hogy azok a legközelebbi munkatársaim, apostoltestvéreim, mert ha mi lelkészek a felnőttek papjai vagyunk, úgy ők valóban a kicsinyeknek papjai. És ez az a második kapocs, a mely feljogosítja a zsinatot arra, hogy a tanítóság sorsát szíven hordja, s ezen fenséges rokonság révén — legalább soron kívül — tegyen érdekében, amit megtehet. Az a hatalmas zsinati testület mondjon ki legalább annyit, jutassa kifejezésre legalább azt, hogy a törvény ama korlátszabásait tanító és tanító között sérelmesnek tartja. Javasolom tehát: 1. *Docentes rom. cath. monet S. Synodus sub poena suspensionis, ne se massonicis, occultis et vetitis sodalitatibus immiscent.* 2. *Eandem, quam cantores et pastores, fidei professionem emittent.* 3. *Discipulos suos, nempe unusquisque docentum classim suam diebus Dominicis et festis in ecclesiis mittere, imo ducere tenetur* (V. ord. Cultusam. 33 543—1899). 4. *Nemo ludi magistrorum condiciones extraordinarias, idest officia privata (mellékfoglalkozás) in-vel extra temp. scho-*

lori sine approbatione ordinatus accipiet (V. ord. *Cultusministerii* 66.441—1895).

Pars. IV. C. 3.

Szivemből óhajtanék a patronusokról, a kegyurakról egy külön cikkelyecskét iktatni a zsinat törvények közé. Igen zavartan és gyöngén állunk e kérdésben is. Pedig ha szent Ferenc a középkorban támogató egyikfelől a düledező Laterán falait, úgy támogatta a katolikus egyház falait másfelől a kegyúr, a kegyúrak buzgalma és hatalmas pártfogása. A kegyúri jogkör gazdag iródalma is bizonyságul szolgál amellet, hogy az egyház falait egyikfelől mindig a kegyúr tartotta. De az ágas-bogas paragrafusokból az is következik, hogy a patronus sokszor ingadozott, sokszor lelkesültségét veszítette és mindannyiszor újabb törvénycölöpökkel kellett megerősíteni. Így vagyunk ma is, erődítményre, pótintézkedésre van szükségünk. Mert a X. (III. 38.) és a VI. (III. 19.) kánon azon kifejezése, hogy „*patronatus est jus spirituali annexum et ex speciali favore ecclesiae*“, vagyis hogy a patronusnak adott jog az egyház kiváló kegye a patronus iránt: valamikor igaz volt és úgy volt. Ma azonban megfordítva van, ma a kegyúri jog a kegyúr kiváló kegye az egyház iránt. Egyházmegyénkben a patronusi jog legnagyobb részben a községek kezébe van letéve. Ezeket pedig a kor hideg és közömbös szelleme nagyon átjárta. Jogaikat, praepotentiájukat szeretnék megtartani, kötelességeiket azonban nehezen, hiányosan vagy éppen nem teljesítik. Nem egyszer szomorú kimenetelű meghasonlások származnak a lelkész és a község között főképpen az istenadta kepe, majd a kegyúri épületek és telkek fenntartása és tataroztatása körül. A legcse-

kélyebb rossz indulat évtizedekre menő kárt okozhat úgy az egyháznak, mint a kegyúri községnek.

Azért minden erejéből és tekintélyéből hasson oda a zsinat 1-ször, hogy a vármegyék közigazgatása révén minden kegyúri joggal bíró községben évenként vétessék fel a község költségvetésébe az egyházi terhek összege, nevezetesen az egyházi épületek fenntartására bizonyos állandó összeg. Minden év májusában az egyház és község részéről kiküldendő bizottság tartson vizsgálatot a kegyúri épületek felett, a hiányokat vegye fel és azonnal pótolja azon elv szerint, jobb ma egy kicsit javítani, mint holnap ujat építeni. *Vétessék fel továbbá és nevezetesen mindkét részről a kegyúri javakra és jogokra és terhekre, mintaképe, a fizetésre nézve esetleg felmerülhet minden panasz.* És az így felvett jegyzőkönyv egy példánya minden májusban küldessék meg a főpásztori hatóságnak, a vármegyei közigazgatásnak és a székely kirendeltségnek. Ezt kívánám mulhatatlanul törvénybe iktatni. Ha ezt a rendszert előbb honosította volna meg az egyház, nem volnának olyan mélyek a sebeink, nem volnának jogaink úgy elhanyagolva, nem volnánk oly mélyen lekötve és lenyűgözve kegyurainknak, akikkel azon visszas helyzetben vagyunk, hogy azokat kell kormányoznunk, kik sokszor méltán káromkodva és átkozódva adják nekünk a saját szájukból kivett és gyermekeiktől elvont kenyeret.

És itt eljutottam éppen ahhoz a ponthoz, mely az egyház másik főnyomoruságát, az egyház oldalának másik rákfénéjét, a Krisztus diadalmas munkájának átkos akadályát képezi, eljutottam a földi pokol másik kapujához, a nép legsúlyosabb adójához, a kegyúri községek kepe- vagy párbér rendszeréhez. Eljutottam

a papi élet másik tengeri kigyójához: a kepéhez. Ezzel legujabban sok bajai melleit még az a baj is felmerült, hogy a községek egyáltalán nem tudják fizetni, vagy oly keservek között fizetik, hogy az utcai koldus kenyérére nem hull annyi keserű köny, mint a kepére. Azért sok hitközségben a szalmás kepét valamelyes pénzértékre átszámítva idővel lassankint az összes kegyúri terhekkel együtt átnyomták a községi pénztárak terhére. S miután az 1898. évi XIX. tc. 25 és 40 §§-ai elrendelték, hogy az ország minden községében a birtokossági vagyon a községi vagyontól elkülönítessék és mindkét rendbeli vagyon külön-külön és sértetlenül saját céljainak és rendeltetésének megfelelően kezeltessek és miután csaknem minden községben már át lett vive ez a törvény és csaknem minden községben kiderült, hogy a községnek vagyona nincsen: az a kérdés merült fel, hogy ki most a tulajdonképeni kegyúr? Ki fizeti a kepét? A kegyúri cím, jog és kötelesség ezután kit illet? Megmarad-e a községen, vagy átmegy a voltaképpen képező birtokossági vagyonra, a birtokossági pénztár terhére?

Az én igen szerény nézetem erre a kérdésre az, hogy a kegyúri cím, jog, kötelesség és teher tovább is a községet illeti és terheli. A 13601—1906 számú és más ministeri döntvények ezen nézet mellett foglalnak állást, kimondván, hogy eltekintve a különleges bizonyításra szoruló, vagy már kétségen kívül bebizonyított jogi esetektől, a kegyúr nem a hitközség, nem a birtokosság, hanem a »communitas«, a polgári község.

Továbbá a 11649—1888. sz. ministeri rendelet és a 2180—1889. sz. kuriai döntvény szerint a kepe és más egyházi járandóságok behajtása tárgyában a vármegyei közigazgatás, a szolgabíró rendelkezik a községnek és rendelkezni köteles is. De nem rendel-

kezhetik a kepe felhajítására nézve a birtokosságnak. Ha tehát az egyházi és kegyúri terhek a birtokosság pénztára rovására tétetnének át, a birtokosságnak a közigazgatás nem rendelkezhetvén, az egyház ki volna szolgáltatva a birtokosság szeszélyének, akkor és úgy fizetne, a mint neki tetszik, vagy egyszerűen nem fizetne. Kötelességére semmi sem szoríthatja, jogintézkedés, paragrafus erre nincsen.

De hát a község honnan fizessen, ha neki sincs? Erre a második kérdésre maga a kegyúri község felel azzal, hogy lerázná magáról a terhet, ha tudná. De nem tudja lerázni. Azért tehát pótdadót vet ki a község népére. És ezzel ismét előtűnik a régi lidércnyomás, előtűnik a nép rettegett bilincse, a kepe, a párbér *más* alakban, *más* módon: szalmája, polyvája kint maradt, de sulyában mit sem veszített. A közigazgatásnak és magának a kormánynak is eddigi intézkedéseiből félremagyarázhatatlanul elleshetette a megfigyelő azon szándékot, hogy a községeket pótdadóra utalni törekszik. A községek háztartási költségeiket a birtokossági szép vagyon mellett pótdadóból lesznek kénytelenek fedezni. Istenem! — kiált fel valaki — ez még rosszabb lesz a képénél is! Gondolom, hogy rossz lesz az amugyis nyomorgó népre, mert az a híres székelymentési akció abban fog kicsúcsosodni, hogy a nép kétszáz-háromszáz százalékos pótdadóval fog megterheltetni, Rossz lesz az egyházra nézve, mert személyzete az évről-évre rohamosan emelkedő munkával szemben nem fog arányos javadalmazásban részesíttetni, az egyszer megállapított javadalom bármennyire is emelkedjék a lélekszám és a munka, évtizedeken keresztül ugyanaz fog maradni, a mint ez *már* most meg van azon hitközségekben, ahol 30—40 évvel ezelőtt az akkori érték és

egységárák szerint készpénzre fordított kepe minden javítás és rektifikáció nélkül ugyanaz, mint ahogy 40 éve megállapított.

Kivánnám azért a zsinattól, hogy ezzel a súlyos kérdéssel, a kegyuri községek keperendszerével foglalkozzék. Hogy várjunk attól a paptól munkakedvet, odaadó apostoli tevékenységet, mikor hónapokon át nem kap semmi fizetést és a mit kap, káromkodva kapja? Hogy várjunk tőle madárröptű akciót, mikor kezein és lábain ily súlyos bilincsek csörögnek? Hogy várjunk a nép részéről az egyház- és a vallás ügyeihez való további ragaszkodást és áldozatokat, mikor a mostoha idő, az adó, a kepe és egyéb kegyuri terhek már-már összeroppantják? Esedezve kérem a zsinatot, foglalkozzék a kegyuri, in specie a kepekérdéssel, mert az egyház azon oldala, melyet a képes kegyúr támogatott és a megélhető papi fizetés tartott fenn, dülőfélben, omlóban van. Azért javaslom 2-szor *oron kívül* foglalkozzék a zsinat azon kérdéssel, mit lehetne tenni először saját hatáskörünkben, s azután az államnál a kepe és párbér mielőbbi megváltása érdekében? Addig is óhajtom 3-szor már most vétessék zsinati törvények közé, hogy azon községekben, hol a kepe ezelőtt 30—40 évvel készpénzre fordított át és azóta, rektifikáció nem történt, egy közigazgatási kiküldött jelenlétében a kepe rektifikáltassék, meghagyván, hogy jövőre nézve természetbenni járandóságokat készpénzre átváltoztatni, vagy pótdóból fedezni csak főpásztori engedéllyel, egy közigazgatási kiküldött jelenlétében és 10—10 évi rektifikáció kikötése mellett szabad eszközölni. Nem leszek talán vakmerő, ha azt hiszem, hogy ezzel eltaláltam igazán küzködő paptestvéreimnek és kegyes főpásztorunknak intencióit. Eszerint tehát a

statutum számára felveendő javaslataim ezek: 1. A Szepesy-féle törvényekből a XII. seccio 2 és 5. §§-ai véteszenek át az új zsinati törvények közé. 2. Quovis anno diebus Maii, tam ex parte ecclesiae, tam ex parte patroni electa commissio congregetur in domo parochiali eum in finem, ut negligentias, guærelas, defectus, discordias, circa jura et officia patroni vel ecclesiae commisio ista revideat, exaudiat, et in forma protocolli conscribat, et protocollum mittat ad ordinariatum et ad Directionem Comitatus, et ad Commisarium Miniszterii Patroni, qui obligationi satisfacere tardabunt, primum rogandi, dein per Archidiaconum admonendi, demum Episcopo denunciandi sunt. 3. Capeciae inde ab ante 30—40 annos in pretium aereum transmutatae et hucusque non rectificatae coram deputato Directionis Comitatus sine mora rectificandae sunt. In futuro autem capetias in pretium aereum transmutare, vel ex tributis publicis accipere non licet, nisi cum approbatione Ordinariatus et coram deputato Directionis Comitatus rectificatione decennia supposita.

Ha a patronus községek kötelességeiket elhanyagolják, a kegyur: jogokat, a kegyuri vagyont lassankint romba dőlni engedik, ez nemcsak az egyháznak, hanem a polgári községi vagyonnak is kárára van. És ez az a kapocs, melynek révén a közigazgatásnak és a közigazgatási számvevőségnek, ki a községek okszerű gazdálkodása felett bíraskodni hivatva van, nemcsak joga, de kötelessége is figyelemmel lenni arra, hogy a község kegyuri kötelességeit helyes gazdálkodással teljesíti-e, vagy hanyagságával önmagának okoz mérhetetlen károkat.

Pars IV. c. 4.

A papnevelőintézetről igen röviden csak az a véleményem, hogy kár azt a zsinati törvények között hallgatagsággal mellőzni. Kivánom, vétessenek fel a

papneveldei szabályok. A legtöbb püspökmegyei zsinat rendszabályai között találjuk az ottani papnevelés tükrét. És ez igen érdekes mindannyiunknak nemcsak a kedves emlékekért, hanem eltekintve attól, hogy papnevelésünk kitűnő kezekbe van letéve, minden lelkipásztort lelkület szerint valóban érdekel tudni azt, hogy a papnevelés megyénkben milyen rendszer keretében történik, mik az intézeti szabályok, mik a főtananyagok, mik a mellékes curzusok, mik történnek ott lelki, irodalmi, szónoki önképzés céljából? És ha minket nem érdekelne, érdekli nagyon a szomszéd megyék figyelmét, kik zsinatunkat tán jobban várják, mint mi.

Pars IV. c. 5.

Lenne *de judiciis ecclesiasticis*. Ezen fejezetben mondja ki a zsinat, hogy a házassági biráskodásra nézve melyik hirneves szerzőnek fogadja el az instructioit? Az egyházi fegyelmi bíróságra nézve pedig mely szabályok és törvények lesznek az irányadók? Erre is legalább nevezzen meg és fogadjon el a zsinat valamely már készen levő munkát, bizonyos auctort.

Pars IV. c. 6.

Az utolsó évtized folyamán templomaink stilszerű javíthatása és előírással berendezése örvendetes haladásnak indult. A főpásztori látogatások után kibocsátott gazdag tartalmú püspöki rendeleteknek és finom észrevételeknek, valamint az oltáregyesületek buzgóságának e téren minden dicséretre méltó szép hatásai mutatkoznak általában. Mindazonáltal nézetem az, hogy a templomi diszítékekben, a templomi fegyelem és rendtartásban van még mindig kívánni és javítani való. Azért jónak látom az eddigi főpásztori körlevelekből

átveendő csekély és egyszerű módosításokkal kiegészítve, átvenni a Szepesy-féle szabályrendeletekből a Pars II. Sectio II. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. §§ ait.

Pars IV. c. 7.

A »Rorate« vagyis hajnali misékre nézve kegyelmes püspök atyánk gondoskodása folytán már 1905-ből birjuk a római szentszék jóváhagyó hozzájárulását. Birjuk a szentszéktől azt a kiváltságot is, hogy hiveink husvét nagyszombatján este feltámadási körmenet után az általános bőjt alól fel vannak mentve, húseledelt ehetnek, a feltámadás vigasztaló világeseménye felett húsos vacsora fogyasztásával fejezhetik ki családi örömeiket. Ezek különben kedves, régi szokások voltak egyházmegyénkben. A szentséges atya továbbra is helyeslőleg érvényben hagyta azokat.

Van azonban a Székelyföldön még egy harmadik régi, szabályellenes szertartási szokás is, ami első tekintetre nemcsak furcsának látszik, hanem a mai formájában fenn sem tartható valamelyes módosítás nélkül. A székelyföld hitközségeiben ugyanis, hol egy lelkészre három-, négy-, sőt hatezer lélek esik, a hivek részéről felajánlani szokott Liberás szent misék, Liberás gyermektemetési misék és az úgynevezett *nagyszolgálatok* gyakran felszaporodnak. A morális kényszer hatása alatt megszorult lelkészek úgy segítenek magukon, hogy az efféle votivmiséket, mivel mindannyit szabad napon nem végezhetik el, a tiltott duplex ünnepeken végzik el oly formán, hogy a kívánt szándéokra pro defunctis a duplex rangon álló ünnepi misét az előirt napi színben elvégzik és utána (néhol még Rorate után is) a schwartz auf weisz módra fekete palástban végzik és végezzük tumba mellett a Liberát; vagy

nagy szolgálat esetén előre jön az Officium Def. első nocturnuma feketében, utána színes ünnepi mise és befejezésül szintén feketében Libera, szokott módon. A Ritus Congr. 1853. és 1857-ben kelt döntvénye szerint ez a szokás, a tarka mise, ilyen formában fenn nem állhat, tiltott, szabályellenes. Kimondotta ugyanis a Congr. hogy: „*absolutio pro defunctis finita Missa fieri potest tantummodo quando dicta fuit Missa de Requiem*“.

Meg van engedve azonban ugyanazon Congr. 1850. és 1852-ben kelt határozata szerint az Officium defunctorumot és Liberát, tehát a nagy szolgálatot közvetlen egymás után végezni a duplex rangú és napi színben végzendő ünnepi mise előtt, ha a tumba Libera végeztével azonnal eltávolíttatik a templomból. Ez a döntvény így hangzik: „*Potest tamen ante Missam de festo, cantari vel recitari Nocturnum Defunctorum, diende absolutio ad tumbam peragi et postea cantari Missa de festo, dummodo tempore Missae, finita scilicet absolute, tumba removeatur*.“

Kivánom ezek előrebocsátása után a zsínat figyelmét felhívni ezen különös szokásra. Kivánom egyformaság és törvényszerűség kedvéért mondja ki a zsínat, hogy 1. a székelyföldön szokásban lévő úgynevezett nagyszolgálatokra nézve érvényben tartani kívánja, elrendeli a fentebbi 1850. és 1852. évi kongregációi döntvényt, valahányszor azok votivmise gyanánt duplex ünnepeken napi színben végeztetnek. 2. Mondja ki a zsínat, hogy a hivek sokasága és a felajánlott kézi misedijak felhalmozódása miatt némely vidéken napi színben pro defunctis végzendő votivmisék után szokásos, de szabályellenes Libera végzésére nézve meg fogja keresni a Congregációt, hogy megyénkre nézve az 1863. és 1857. évi döntvényét hatályon kívül

helyezze. Vagy 3-szor azt is kimondhatja a zsinat, hogy az eddigi szokást megtartani óhajtja és annak teljes egészében való meghagyására fogja kérni a congregációt.

Főtisztelendő Koronagyűlés! A rendelkezésemre álló rövid pár nap alatt a zsinati törvényjavaslatokra nézve figyelmemet és hozzászólásomat egyebekre kiterjeszteni nem volt alkalmam. Egyszóval is befejezhetném most hozzászólásomat. Még nem teszem, még egy percig nem fejezem be. Ösztönöz a lelkem, hogy még egy futó pillantást vessek a törvényjavaslatok sugár könyvére és így szóljak: Ime egyházmegyénk arculata, mely lelkületünket és egész szellemünket akarja minden irányban visszatükrözni. Ime papí életünk páncélos fegyverzete, melyet sok ellenségeinkkel szemben a Krisztusért és üdvünkért vivandó harcban magunkra kell öltенünk hősi elszántsággal. Ime lelkipásztori működésünk gerince, melyre élő hust, vért és dobogó szívet forrasztani, lelket önteni ordinációnk szent kegyelme sürgősen ösztönöz. De nem volna bevégzett az arc, nem volna teljes a fegyverzet, nem volna tökéletes a gerinc és nem volna kedvező nézetünk a javaslatokra vonatkozólag, ha fel nem emliteném, ha mindannyiunk emlékezetébe vissza nem idézném azt 1-ször, hogy az utolsó évtized folyamán kegyelmes főpásztorunk fegyelmezésünk és működésünk rendszabályozására körlevélileg sok üdvös és korszerű rendelkezéseket bocsátott ki, a melyek a zsinaton szentesítendő ezen statutumok között vagy nincsenek felvéve, vagy csak futólagosan vannak említve azért, mert már átmentek a köztudatba. Ilyen intézkedések például: *De confraternitate sacerdotum* 1041—1904. *De parvulis catechetizandis*, 999—1899, *De prima commu-*

nione parvulorum 1898. év III. körlevél. *De festo dedicationis ecclesiae* 2202—1900, 1907-ben egész IV. sz. körl. 1456—1908. *Ottáregyesületekről* 1900 és 1901-ben. *De stipendiis missarum fund. et manualium* 1401—1904. sz. *Kath. Sajtóról és Sociális akcióról* 1903. (IV. és IX. körlevél.) *Kántori nyugdíjügyről* 1905. (VIII. körl.) *A gyakori és mindennapi szentáldozásról.* 1906. (II. körl.) *De alumnis seminarii.* 1906. (V. körl.) *Egyesületi élet-ről, papi konferenciákról, 1908-dik évi rendeletek stb.* *A gyermekek gyakori szent áldozásáról* a »Quam singulari«, az ünnepekről a »Supremi Disciplinae«, a *breviáriumról* a »Divino afflatu« pápai decretumok bőven intézkedvén, azokat a megyei zsinat törvényjavaslataiba felvenni nem volt szükség.

Nem volna tlejes továbbá a zsinat működése, nem volna ugyszólván haszna és érdeme, csalatkoznánk a zsinathoz fűzött reményeinkben, ha 2-szor soronkívüli tárgyalásra nem venné azon ügyeinket, a melyek átmenetiek ugyan és állandó zsinati törvényekbe foglalni nem lehet, de azért époly fontosak életünkre nézve, sőt talán fontosabbak és sürgősebbek, mint a mik a javaslatba fel vannak véve. Ezeknek az időszerű kérdéseknek a zsinaton való soronkívüli tárgyalását szívünkbenl óhajtjuk, epedve várjuk és kegyelmes püspök atyánktól bizalomteljesen kérjük. Ilyen soronkívüli tárgyalandó és már nagyon-nagyon égető, elodázhatatlan ügyeknek tartom a következőket: 1. A kepe és annak megváltására irányuló sürgős intézkedések megbeszélése. 2. A Fogarasy-alap kamatainak hová való fordítása? 3. Mit tehetnénk anyagilag! kath. iskoláink megmentésére, kántor-tanítóink sérelmes jávadalmazásának orvoslására? 4. A kántorképzés kérdése. 5. Népszövetség és kath. sajtó

melletti vármegyénkinti agitáció szervezése. 6. Eucharistikus értekezlet és Missio egyesület felelevenítése. 7. A papi ház lealacsonyodott becsületét minő intézkedéssel lehetne az egyetemes kánon sérelme nélkül a tisztesség oltárához felemelni? Ó Istenem, Ó Úr Jézus! ki nézed és látod küzdelmeinket, csak Te tudod, mily fontosak e kérdések a Te papjaid lelkére és örökboldogságára nézve!

Ezen tételek mindenikére külön-külön szeretnék visszatérni, mindeniket külön szeretném szétboncolni és óriási jelentőségükben a zsinat elé terjeszteni. Bár csak égető és gyújtó betűkkel irhatnám e tételeket annak a székesegyháznak falaira, amelyben a zsinati lelkészek egyházunk, népünk és papságunk helyzete fölött tanácskozni fognak! De az idő rövidsége miatt csak egyik-másik tételre és csak futólag tekintek vissza. Fontosnak tartom a Missioegyesületet, mert egy missio végigcsinálása hasznosabb a hiveknek és hasznosabb magának a missió atyának, mint akármelyik lelkigyakorlat.

Fontos a kántorképzés ügye. A tanítóképzőkben a növendékek mindenfelé csak a tanítói oklevél megszerzésére iparkodnak, mert azzal is érvényesülnek és előnyös kenyérhez jutnak; futnak a kántori teendőkkel összekötött államasokról a sérelmes javadalmazás miatt. Ma-holnap nincsenek szakavatott kántoraink. Pedig közös istentiszteletünk fényét, melegét, bensőségét és balzsamos légkörét a hitünk titkaival átszőtt szép egyházi énekek képezik. Milyen szomorú, milyen sajnálatra méltó, milyen rideg és szellemtelen, milyen néma és szegény az a templom, a hol a népáhitat fönséges hullámainak, az Isten dicsőhimnuszainak nincsen egy szakavatott vezetője, a hol néptömegek ülnek valóban

száraz ágon csüggeteg ajakkal: némán, mert nincsen sem gyermek-, sem férfi-, sem vegyeskar, sem buzgó népének, hanem legföllebb kirivó kántori szólózás! És miután a képzett kántorok száma mindjobban fogy és miután egyházi énekünk kultiválása nemhogy a tökéletesség fokát elérte volna, hanem rohamosan halad a dekádencia lejtőin mindig lefelé, s az istenadta nép az énekben tökéletesen elhanyagolva mindjobban elbutul: azért a zsinat kiváló figyelmének, sürgős és korszerű intézkedésének tárgyát kell képezze a kántorképzés.

Nagyon fontosnak tartom a kath. népszövetségi ágítáció rendszeresítését, nem esperesi kerületenkint, mint eddig volt, hanem *vármegyénként*. A népszövetség megkedveltetésére és megszilárdítására az eddigieknél életrevalóbb és praktikusabb intézkedéseket kell bevezetni. Legeslegelső sorban a havi füzetek helyett minden vásár- és ünnepnapokon keresztény lapokat kell adni a tagok kezébe és már ezzel az egy módosítással népünk hite és bizalma a szövetség iránt és egyházunk iránt örökre meg lesz szilárdítva, meg lesz pecsételve. Lap nélkül sem szilárd alapja, sem haszna nincs a népszövetségnek, nem bír fenn állani, megdől, megsemmisül, minden erőlködés mellett kihal. Ujság nélkül elvesztjük iskoláink után diplomainkat, javainkat, egyházunkat, elsöpri az áramlat keresztény népünket. Az ujságot csak a népszövetség keretén belül nyújthatjuk, mert népszövetségre és ujságra is nem telik a nép zsebéből.

És Istenem, mit szólnak az első és a hetedik tételről?! Fogyva fogy, pusztul a papság. A papnevelőintézet igazán szent és malasztos falai közül oly hirtelen és minden átmenet nélkül kerül az élet szentségtelen küzdelmeibe és oly rendezetlen viszonyok

között él korunk ötszörösen, sőt tízszeresen megdrágult életfenntartási szükségleteiben és cselédmizériáiban, hogy egyharmada időnap előtt megőrölve és összetörve száll a sirba, egyharmada korán elveszíti minden erkölcsi és anyagi függetlenségét és valóságosan a világ és kegyelem számára élve van eltemetve, egyharmada panaszait és fájdalmait az Úr Jézus kegyelmével és alázatossághoz szoktatott szellemével hallgatagon viseli, a hallgatagság rémes csendjébe temetkezik. Két szárnya van a sikeres működésnek és érvényesülésnek, két szárnyas kerék viszi Krisztus ügyeit szerteszét a világban: az erkölcsi és az anyagi függetlenség. A papságban mindkettő le van kötve. A világ szociális vívmányaival oly magasan haladt előre, hogy az évtizedek óta mozdulatlanul álló papság szárnyait átmetszette, magát erkölcsileg és anyagilag úgy rendezte, hogy a papság hátul maradt, alól került, s kicsinyléssel gázol rajta keresztül. És ha valaki azt mondaná, hogy mindez halucináció és csak egyes papokról szól, annak azt felelhetem: nem volt lekipásztor, vagy ha volt, csak pásztor volt lélek nélkül.

Főtisztelendő Koronagyűlés! Midőn két évvel ezelőtt a zsinatelőkészítő bizottság letette a zsinati törvénytervezetet a főpásztor asztalára szentesítés végett, nem így nézett az ki. Terjedelmes, lombos munkának látszott és ujitásokkal tarkított gazdagnak mutatkozó aratáshoz hasonlított. A főpásztori bölcsesség azonban sallangjait lenyirta, a veszélyesnek mutatkozókat vagy éppen kivihetetlen akadályokba ütközőket törülte, a kényesebb és zsinati törvénybe nem foglalhatókról hallgatva, az egyház egyetemes törvényeinek megbántását kikerülte, az aprólékos és hitéletünk fejlesztésére nem lényeges,

hanem kicsinyes részeket kihagyta és így rövid szolemnis törvényeket adott.

Mi pedig midőn gyűlésünket és tárgyalásunkat befejezzük és az átnézett javaslatokat az ő apostoli kezéhez visszajuttatjuk, bátorságot veszünk magunknak és esedezve kérjük szeretett püspök atyánkat, méllóztassék alábbi pontokban foglalt kérésünket meghallgatni és elfogadni: *I. Bár az „Auctorem fidei“ bulla rendelete szerint jól tudjuk, hogy a zsinaton semmiféle döntő jogunk nincsen s ilyent nem is akarunk; mégis méltóztassék rendesen formulázott javaslatainkra kegyes figyelemmel lenni, elfogadni és törvényerőre emelni. II. Nem formulázott, de hét pontban összefoglalt rendkívül fontos ügyeinknek közös és testvéries megbeszélésére akár a nyilvános zsinati tárgyalás során, akár a zsinat keretén kívül kegyeskedjék a pápának alkalmat nyújtani és a tétteleket feldolgozás és a gyűlésen teendő javaslat végett tapasztalt lelkipásztoroknak előbb kiküldeni. III. Küldjön ki a zsinatból két vagy három tagu bizottságot, hogy akár egy Directorium Perpetuumot, akár egy Vezérkönyvet szerkesszen a szokásos körmenetek, szentelmények, déleesti ajtatósságok egyöntetű megtartására, amint van ez Eger, Esztergom és más egyházmegyéknek. IV. A Concilium Trid. Sessio XXIV. c. 2. figyelembe vételével tartassék legalább minden ötödik évben egyházmegyei zsinat. V. Kegyeskedjék a zsinat kebeléből állandó zsinati bizottságot kiküldeni, mely a jövő zsinat előkészítéséről gondoskodni fog és az egyházmegyei törvények esetleges*

időszerű pótlásáról, esetleges módosításáról jelentést tenni kötelességének ismeri.

* * *

Főtisztelendő Koronagyűlés! A középkor hatalmas szellemi világát, mondhatjuk az elmúlt kétezer esztendő változatos, hullámozó, zivataros pályafutását a hitünket és egyházunkat megsemmisítéssel fenyegető irányeszmék között vergődő emberiséget, a keresztény társadalmi akciók kormányrudját valamikor a zsinatok tartották és irányították.

A világraszóló egyetemes zsinatok munkáját napjainkban mintegy átveszik, folytatják a mai kor lüktető idegeibe átvinni iparkodnak az eucharistikus világkongresszusok. A szociális tevékenységre nézve irányeszmékkel szolgálnak a kath. nagygyűlések. Hit, erkölcs és liturgia ügyében a római kuria időszerű, alkalmas és szükséges döntvényei a solyomszárnyu sajtó karjain és főpásztorunk körlevelein nap-nap után jutnak tudomásunkra.

Mire valók tehát napjainkban a püspökmegyei zsinatok? Végeznek-e ezek valami korszalkotó munkát, maradandó alkotásokkal gazdagítják-e majd a papság életét, sulyos hivatásbeli küzdelmükre nézve van-e valami nagyobb hasznuk, eredményük, valami maradandó nyomuk?

Hasonlattal felelek.

Valamint a sivatag homoktengerén áthaladó beduin karavánok után eljön bizonyosan a puszták szélvihara és a Számum porfergetege a homokba lenyomkodott lépteiket betakarja porral, elsimitja, nyomdokaikat elsöpri, de a napsütötte és viharverte vándorsegek mit sem törődnek ezzel, ha elhagyhatták a sivatagot és szerencsésen megérkezhetnek pálmák erdejétől, éltető for-

rásvizektől és harmatgyöngyöktől tükröző hazájukba : úgy mi se törődjünk nyomdokainkkal, mi, kik arra vállalkoztunk, hogy a reánk bizott krisztusi nyájjal meg- tesszük egy emberöltőre terjedő földivándorlásunkat, ne törődjünk azzal, hogy tán eljönnek utánunk az évszázadok viharos napjai és betakarják lépteinket, eljönnek az idő vashengerei és átgázolják alkotásainkat; ne törődjünk azzal, hogy a zsinatra áldozott időnk, fáradságunk, lelkesültségünk és költségeink az embe- riségre nézve talán nyomtalanul fognak elenyészni; hanem tekintsük azt, hogy a zsinat szelleme által mikö- zénk, pályánk homokos útjára egy valódi oazist aka- runk mindannyian varázsolni; tekintsük azt, hogy a zsinati apró törvényecskék számunkra a kegyelem for- rásai, számunkra jelző táblácskák, vezetnek sokszor töretlen utakon keresztül a legmagasabb irány felé, az édes Jézus szentséges Szívéhez és karjaihoz, hová mindannyian hiveinkkel eljutni áhitozunk. És ebben a hangulatban készüljünk és imádkozzunk: „*Spiritus rectum innova in visceribus nostris Domine, ut feliciter perveniamus ad Te, qui via, veritas et vita es!*“

NYOMATOTT VÁKÁR L. KÖNYVNYOM-
DÁJÁBAN CSIKSZEREDÁBAN — 1913.